

## Inhoud

	<b>blz.</b>
<b>1</b>	<b>Inleiding</b> . . . . . 3
1.1	Aanleiding . . . . . 3
1.2	Doelstelling . . . . . 4
1.3	Werkwijze . . . . . 4
1.4	Opbouw van het rapport . . . . . 5
<b>2</b>	<b>Huidige situatie</b> . . . . . 6
2.1	Ligging en gebiedsdelen . . . . . 6
2.2	Beschrijving van het plangebied . . . . . 7
2.3	Gebruikers . . . . . 12
2.4	Bodemkundige en waterhuishoudkundige aspecten . . . . . 13
2.5	Financieel-organisatorische aspecten . . . . . 13
<b>3</b>	<b>Knelpunten, ideeën, wensen en ambities</b> . . . . . 15
3.1	Bestuur <i>Meerschop</i> Paterswolde . . . . . 15
3.2	De drie gemeenten . . . . . 15
3.3	Deskundigenoverleg . . . . . 16
3.4	Brainstormbijeenkomst . . . . . 17
3.5	Reacties natuurorganisatie . . . . . 17
3.6	Overige reacties . . . . . 17
3.7	Gebruikersonderzoek 1993 . . . . . 17
<b>4</b>	<b>Beleid en ontwikkelingen</b> . . . . . 20
4.1	Rijksniveau . . . . . 20
4.2	Provinciaal en regionaal niveau . . . . . 21
4.3	Gemeentelijk niveau . . . . . 23
4.4	Overige instanties . . . . . 25
<b>5</b>	<b>Toeristisch-recreatieve marktanalyse</b> . . . . . 27
5.1	Demografische ontwikkelingen . . . . . 27
5.2	Trends in recreatie en toerisme . . . . . 27
5.3	Dagrecreatie . . . . . 28
5.4	Verblijfsrecreatie . . . . . 29
<b>6</b>	<b>Sterkten, zwakten, kansen en bedreigingen</b> . . . . . 30
<b>7</b>	<b>Beleidsvisie</b> . . . . . 32
7.1	Inleiding . . . . . 32
7.2	Visie op hoofdlijnen . . . . . 32
7.3	Uitwerking van enkele thema's . . . . . 35
7.4	Uitwerking per deelgebied . . . . . 37

<b>8</b>	<b>Actieplan</b> .....	41
8.1	Inleiding .....	41
8.2	Acties algemeen .....	41
8.3	Acties deelgebied 1- Stadsrand .....	42
8.4	Acties deelgebied 2 – Hoornseplas .....	43
8.5	Acties deelgebied 3 - Groningerweg/Oude Badweg .....	44
8.6	Acties deelgebied 4 - Meerweg/Friescheveen .....	45
8.7	Acties deelgebied 5 - Oostoever .....	46
8.8	Acties deelgebied 6 - Water en eilanden .....	48
8.9	Acties in de tijd .....	48
8.10	Contact met derden .....	49
<b>9</b>	<b>Literatuurlijst</b> .....	50

**Bijlagen**

- Bijlage 1: Gesprekspartners en deelnemers workshop
- Bijlage 2: Hoofdpijnen uit het deskundigenoverleg
- Bijlage 3: Knelpunten en ideeën genoemd in de brainstormbijeenkomst
- Bijlage 4: Knelpunten en ideeën genoemd door natuurorganisaties
- Bijlage 5: Knelpunten en ideeën genoemd door derden

# 1 Inleiding

## 1.1 Aanleiding

Het Paterswoldsemeer-gebied heeft een oppervlakte van circa 900 hectare, waarvan ongeveer 1/3 uit water bestaat. Er liggen vier plassen in het gebied: de Hoornseplas, het Hoornsemeer, het Paterswoldsemeer en het Friescheveen. Beheerder en grotendeels eigenaar van het gebied is het *Meersch* Paterswolde. In dit *Meersch* werken drie gemeenten samen: De Groningse gemeenten Groningen en Haren en de Drentse gemeente Tynaarlo (tot 1997 Eelde). De doelstelling van het *Meersch* is het bieden van openluchtrecreatie aan brede groepen uit de bevolking in een natuurlijke/natuurrijke en landschappelijk aantrekkelijke omgeving.

De omgeving van het gebied is de laatste decennia sterk veranderd, zowel in fysiek als in sociaal opzicht. In fysieke zin is vooral de oprukkende woonbebouwing in de nabijheid van het gebied opvallend. Het meer vervult hierdoor in steeds sterkere mate een uitloop-functie voor het stedelijk gebied. Ontwikkeling van natuur en landschap in het plangebied en in de omgeving ervan leidt ook tot veranderingen van de fysieke situatie. Op enkele plaatsen zijn al concrete ontwikkelingen op dit vlak in gang gezet, voor andere locaties vindt hierover gedachtenvorming plaats. In sociaal opzicht zijn met name demografische veranderingen en veranderingen in het recreatiegedrag van mensen van belang.

Al deze wijzigingen maken aanpassingen gewenst. Betere verbindingen tussen het Paterswoldsemeer-gebied en de omgeving, zowel ten aanzien van de recreatieve als de ecologische infrastructuur, zijn gewenst. Voorts is het gewenst om het gebied te versterken met nieuwe voorzieningen. In verband met de gewijzigde wensen van het publiek alsmede de veroudering van sommige voorzieningen is ook kwaliteitsverbetering van bestaande elementen gewenst. Bij alle wijzigingen die worden aangebracht is het steeds van belang dat alle waarden, recreatieve, landschappelijke, natuurlijke en andere, voldoende aandacht krijgen.

Het beheer van het Paterswoldsemeer kost het *Meersch* geld. Hoewel de inkomsten de laatste jaren sterk zijn gestegen, kent het Schap een negatief saldo van ruim f 1.000.000,-. De drie gemeenten staan borg voor het jaarlijkse tekort. Het *Meersch* zou dit tekort graag teruggedrongen willen zien. Ook hiervoor zijn maatregelen noodzakelijk, maatregelen die leiden tot besparing van kosten of die extra baten genereren.

De toekomst van het Paterswoldsemeer is deels afhankelijk van autonome maatschappelijke ontwikkelingen, van beleid dat elders wordt geformuleerd en van initiatieven van een veelheid aan partijen binnen en buiten het gebied. De toekomst van het gebied is echter niet volledig overgeleverd aan deze externe factoren. Het *Meersch* Paterswolde kan een belangrijke stempel drukken op de toekomstige ontwikkelingen. Voorwaarde hiervoor is dat het *Meersch* zelf een helder beeld heeft van de ideale toekomstsituatie van het gebied en van de stappen die gezet moeten worden om deze situatie te realiseren.

De laatste keer dat er voor het *Meersch* een toekomstvisie is geformuleerd, was in 1980. Het bestuur en het secretariaat van het *Meersch* ervaren het ontbreken van een recenter beleidsplan als een beperking. Er bestaat behoefte aan een actueel beleidsplan waarin de hoofdlijnen van het beleid voor de komende jaren zijn uitgestippeld. Hierdoor kan ingespeeld worden op actuele en te verwachten ontwikkelingen en is het *Meersch* in staat om in sterke mate zelf de toekomst te bepalen.

## 1.2 Doelstelling

Doelstelling van het onderzoek is het opstellen van een document waarin is aangegeven op welke wijze het *Meersch* Paterswolde de komende jaren vorm wil geven aan het Paterswoldsemeer. Centrale begrippen hierbij zijn:

- een goede ruimtelijke inrichting;
- aandacht voor de maatschappelijke verantwoordelijkheid op het terrein van recreatie en toerisme en van natuur en landschap en
- aandacht voor de financiële situatie van het *Meersch*.

Het document (het beleidsplan) zal uit twee delen bestaan:

- een beleidsvisie (het streefbeeld voor de komende 10 à 15 jaar) en
- een actieplan (een overzicht van concrete acties om het streefbeeld vorm te geven).

Het beleidsplan is zowel leidraad voor acties van het *Meersch* als toetsingskader voor acties binnen het plangebied van andere partijen.

## 1.3 Werkwijze

Bij de planvorming heeft 'Oranjewoud' een belangrijke rol toegekend aan de bestuursleden en de medewerkers van het *Meersch*. De resultaten van een 'gedachten-uitwisseling' binnen het Algemeen Bestuur over de toekomst van het Paterswoldsemeer vormden een belangrijke input voor het beleidsplan. Gedurende het onderzoek heeft bovendien diverse keren een terugkoppeling naar het Schap plaatsgevonden, in de vorm van een begeleidingsgroep. Deze begeleidingsgroep bestond uit: wethouder de heer H. Pijlman (Gemeente Groningen), burgemeester mevrouw N.E. Gerritsma (Gemeente Haren), wethouder de heer H. Frieling (Gemeente Tynaarlo), mevrouw S. Weistra (Gemeente Groningen), ontvanger van het *Meersch* en de heren W. Veen, K. van Lubek en G. Schalkoort namens het secretariaat van het *Meersch* Paterswolde.

Naast de inbreng vanuit het *Meersch* is ook de inbreng van andere partijen, zoals overheden, pachters, recreatie-ondernemers, natuurorganisaties en gebruikers van belang geweest. Men is de gelegenheid geboden om knelpunten, wensen en ambities ten aanzien van het plangebied kenbaar te maken. Hierbij is van verschillende methodes gebruik gemaakt:

- Met bestuurlijke vertegenwoordigers van elk van de gemeenten Haren, Tynaarlo en Groningen heeft een afzonderlijk gesprek plaats gevonden.
- Deskundigenoverleg: Eén gezamenlijke bijeenkomst met vertegenwoordigers van de drie gemeenten, de provincies Drenthe en Groningen en van de rijksoverheid.
- Breed opgezette brainstormbijeenkomst: Alle partijen met belangen in het plangebied of in de directe omgeving hiervan, zoals pachters, recreatie-ondernemers en verenigingen, zijn uitgenodigd voor een gezamenlijke bijeenkomst.
- Natuurbeschermingsorganisaties die in of nabij het plangebied actief zijn, zijn aangeschreven en gevraagd om door hun organisatie ondervonden knelpunten en hun ideeën en wensen kenbaar te maken.
- Er is een advertentie geplaatst in het Nieuwsblad van het Noorden, de Groninger Gezinsbode en het Harener Weekblad, waarin alle burgers die een bijdrage willen leveren aan de totstandkoming van het plan worden opgeroepen hun ideeën en wensen op schrift te stellen.

In bijlage 1 is een overzicht gegeven van de gesprekspartners en van de aanwezigen bij het deskundigenoverleg.

Behalve van de mondelinge en schriftelijke informatie die via de bovengenoemde methodieken wordt verkregen, is ook gebruik gemaakt van persoonlijke waarnemingen in het veld en van schriftelijke informatie. Hierbij gaat het om informatie over bijvoorbeeld marktontwikkelingen, maatschappelijke ontwikkelingen, overheidsbeleid en waterhuishoudkundige en bodemkundige aspecten.

#### **1.4 Opbouw van het rapport**

In de hoofdstukken 2 tot en met 5 zijn de resultaten weergegeven van de inventarisatie- en analysefase. In hoofdstuk 2 wordt de huidige situatie beschreven. De informatie in dit hoofdstuk is met name gebaseerd op gesprekken met de meerschapsmedewerkers en waarnemingen in het veld. In hoofdstuk 3 is aangegeven hoe de diverse bij het meerschapsgebied betrokken partijen denken over dit gebied: welke knelpunten zien zij, welke ideeën hebben zij om deze knelpunten op te lossen en welke wensen en ambities hebben zij. In hoofdstuk 4 vindt een analyse plaats van de belangrijkste beleidsstukken en in hoofdstuk 5 van de belangrijkste trends binnen de toeristisch-recreatieve markt. In hoofdstuk 6 worden de resultaten uit de eerste hoofdstukken bij elkaar gevoegd. Dit leidt tot een analyse van sterke en zwakke punten en van kansen en bedreigingen.

Deze SWOT-analyse vormt de basis voor de visievorming. Deze visie is beschreven in hoofdstuk 7. Hierin wordt eerst de visie op hoofdlijnen weergegeven waarna steeds meer wordt ingezoomd op details. Vervolgens is de beleidsvisie vertaald in een Actieplan.

## **2 Huidige situatie**

### **2.1 Ligging en gebiedsdelen**

Het plangebied voor het beleidsplan betreft het volledige meerschapsgebied. In figuur 1 is de ligging van het gebied weergegeven. Het gebied wordt aan de oostzijde begrensd door het Noord-Willemskanaal, aan de zuidzijde door de Eelder Schipsloot, aan de westzijde door de Groningerweg en het omgelegde Eelderdiep en aan de noordzijde vormt de bebouwing van de stad Groningen de grens.

Binnen dit onderzoek worden in het Paterswoldsemeer-gebied zes gebieden onderscheiden. Op kaart 1 zijn deze gebieden in beeld gebracht. Het betreft:

1. Stadsrand
2. Hoornseplas
3. Groningerweg/Oude Badweg
4. Meerweg/Friescheveen
5. Oostoever
6. Vaarwater en eilanden

## 2.2 Beschrijving van het plangebied

In deze paragraaf vindt een beschrijving van het plangebied plaats. De informatie is gebaseerd op veldinventarisaties en gesprekken met medewerkers van het *Meersch*chap. Bij de beschrijving wordt aandacht besteed aan aspecten als de uitstraling, het voorzieningenniveau, de toegankelijkheid, de bekendheid en de relatie met de omgeving. Eerst wordt een schets gegeven van het Paterswoldsemeer-gebied als geheel en vervolgens worden de zes deelgebieden beschreven.

### Algemeen

Het Paterswoldsemeer-gebied is een gevarieerd gebied met een opvallend verzorgde uitstraling. Elk gebiedsdeel kent een eigen sfeer en eigen voorzieningen. Zo is de noordzijde stads, de oostzijde natuurlijk, kent de zuidzijde veel horeca en watersportmogelijkheden, biedt de westzijde verblijfsrecreatie en mogelijkheden voor zonnen en zwemmen en biedt het water uiteraard volop mogelijkheden om te varen.

Het basisproduct, bestaande uit voorzieningen voor activiteiten als wandelen, fietsen, zwemmen, zonnen en zeilen, is vrij (zonder kosten) toegankelijk. Voor extra diensten en voorzieningen, zoals verhuur van kavels, vergunningen, parkeerplaatsen en ligplaatsen voor schepen, wordt een vergoeding gevraagd die gebaseerd is op de kostprijs of op de economische waarde.

Het gebied geniet een grote mate van bekendheid in de regio. De meeste bezoekers komen echter uit de directe omgeving van het meer. De Hoornseplas en de horecagelegenheden aan de Meerweg genieten de meeste faam. Het plangebied wordt zowel veelvuldig gebruikt door individuele recreanten als door verenigingen, zoals bijvoorbeeld watersportverenigingen en scoutingclubs. De betrokkenheid van de gebruikers van het gebied bij het reilen en zeilen van het gebied is groot. Dit blijkt onder andere uit de vaak grote opkomst bij vergaderingen van het algemeen bestuur.

Voor bezoekers is het gebied met de auto goed te bereiken. Autoverkeer dat via de rijksweg A28 komt kan na de afslag Haren via de Meerweg het gebied inrijden. Vanuit Eelde en Haren is het gebied met de auto gemakkelijk bereikbaar via respectievelijk de Hoofdweg en de Emmalaan. Vanuit de stad Groningen is het gebied bereikbaar via de Veenweg en Groningerweg. De toegang is onduidelijk. Voor fietsers gelden dezelfde belangrijke ontsluitingswegen als voor automobilisten, uiteraard met uitzondering van de verbinding via de rijksweg. Een andere belangrijke fietsverbinding is vanuit de wijk Hoornsemeer via de Hoornsedijk het gebied in. De bereikbaarheid met het openbaar vervoer verschilt per locatie, sommige locaties zijn redelijk goed bereikbaar (noordzijde), andere slecht (oostzijde). Te voet is het gebied vanuit de wijk Hoornsemeer bereikbaar.

De noordzijde van het Paterswoldsemeer-gebied vormt feitelijk het uitloopgebied van deze wijk. Door de oostzijde van het gebied loopt het Pieterpad, een lange-afstand-wandelpad. Over het water kan via het Noord-Willemskanaal en het Hoornsediep en via de sluis het Paterswoldsemeer worden bereikt.

De verblijfsrecreatieve voorzieningen in het gebied zijn voor het grootste deel in particulier bezit. De terreinen zijn veelal in erfpacht uitgegeven, tegen lage canons die niet gebaseerd zijn op de huidige economische waarde. De meeste voorzieningen worden niet toeristisch verhuurd maar worden uitsluitend door de eigenaren gebruikt. Permanente bewoning is niet toegestaan.

Aan de zuid-oostzijde van het gebied, aan de Meerweg, en langs de Hoornsedijk zijn een dertigtal woningen aanwezig waar permanent wonen is toegestaan. In de noord-oostzijde van het gebied zijn enkele woonschepen aanwezig. Ook hier vindt permanente bewoning plaats. Over de status van de ontheffing op grond waarvan dit is toegestaan, is overleg gaande.

Langs een deel van het Paterswoldsemeer zijn de oevers in particulier eigendom en niet openbaar toegankelijk. Vanaf de openbare weg is vrijwel nergens het meer zichtbaar. Automobilisten die in de regio onbekend zijn en die via de A28 langs het gebied rijden of via de Groningerweg door het gebied rijden, zullen de aanwezigheid van het meer nauwelijks opmerken. Met uitzondering van de ingang bij de parkeerplaats bij de Hoornseplas heeft het gebied geen duidelijke 'poort'.

Op enkele plaatsen in het gebied, met name aan de oostzijde, vinden agrarische activiteiten plaats.

Veiligheid, vandalisme en toezicht zijn thema's die aandacht vragen.

Het gebied kent een interessante geschiedenis. Eerst als veenontginningsgebied, vervolgens als recreatiegebied in wording.

### **Onderhoudsniveau**

Het onderhoudsniveau van de openbare delen is vrijwel overal hoog, soms misschien iets te hoog. Ook sommige velden die weinig gebruikt worden zijn kort gemaaid. Dit leidt tot onnodige kosten en doet soms afbreuk aan de natuurlijke uitstraling. Aan de andere kant is de hoge staat van verzorging een van de unieke selling points van dit gebied. Het feit dat het gras kort gemaaid wordt maakt bovendien dat het gebied beter gevrijwaard blijft van zwerfvuil: Mensen zijn minder geneigd om rommel zomaar weg te gooien en datgene wat weggegooid is kan op kortgemaaid gras gemakkelijker worden verwijderd dan in het geval van langer gras.

### **Evenementen**

Rond het meer worden jaarlijks een aantal evenementen georganiseerd, zoals beach-volleybal-tournooien, hardloopwedstrijden en activiteiten in het kader van de introductieweek voor nieuwe Groningse studenten. In 1998 zijn ongeveer 30 vergunningen/toestemmingen verleend voor activiteiten

## **Beschrijving per gebied**

### **1. Stadsrand**

Vanaf het water gezien vormt de wijk Hoornsemeer een fors, stedelijk front. Beton en steen overheersen in de aanblik. Eenmaal aan de rand van de wijk, op de Gasthuiskade, rond de Zwanenhals en op de Zunneriepe, blijkt dat het stadse zich niet vertaalt in levendigheid. Er zijn nauwelijks voorzieningen, de uitstraling is sober. Bij de Zwanenhals zijn aanlegmogelijkheden voor boten maar het is niet toegestaan om hier de nacht door te brengen. Van de aanlegsteiger wordt soms door boten gebruik gemaakt om aan te leggen, bijvoorbeeld om even de stad in te gaan. De Zunneriepe wordt bij zomers weer druk gebruikt door de Groninger bevolking die dichtbij huis wil zonnen. Bij minder mooi weer worden de kades en straten langs het meer gebruikt door bewoners van de woonwijken aan de zuidzijde van de stad Groningen ten behoeve van de 'urrecreatie': een ommetje maken, de hond uitlaten, joggen, skaten en dergelijke. Opvallend is dat de wandelpaden die vanuit de woonwijk door Gasthuisland naar het gebied Volemade lopen geasfalteerd zijn. Het noord-oostelijke deel van het Paterswoldsemeer-gebied heeft hierdoor de uitstraling van een stadspark.

Tussen de Zunneriepe en Kaap Hoorn bevinden zich enkele recreatievoorzieningen: er worden (inline-)skates en waterfietsen verhuurd en er liggen enkele bootjes (dependance jachthaven Meerweg, geen overnachtingen). Deze voorzieningen hebben geen sterke visueel-ruimtelijke relatie met elkaar.

De punt en de zuidzijde van Kaap Hoorn kennen een sobere uitstraling. Het *Meersch* wenst al enige jaren dat er een horecavoorziening wordt gevestigd op Kaap Hoorn. Naar verwachting zal met de bouw van een dergelijke voorziening in het jaar 2000 worden gestart. In het contract met de ondernemer is overeen gekomen dat binnen 300 m van deze voorziening geen andere horecavoorzieningen gevestigd mogen worden.

De aan de zuidzijde van Kaap Hoorn gelegen clubgebouwen (waterskivereniging en studentenzeilvereniging) maken, mede door de graffiti op de muren, een povere indruk.

Het terrein tussen de meerschapsboerderij en de Zunneriepe bestaat uit een grasveld zonder duidelijke functie.

## **2. Hoornseplas**

De Hoornseplas is een intensief dagrecreatiegebied dat met name 's zomers wordt gebruikt. Op een topdag (een warme zomerse dag) wordt de plas door circa 10.000 à 15.000 mensen bezocht. Een aantal jaren geleden lag dit nog iets hoger. Belangrijke activiteiten in de zomermaanden zijn zwemmen en zonnen. Buiten het zomerseizoen wordt het gebied weinig bezocht.

De plas is enkele jaren geleden uitgeroepen tot 'Nederlandse zwemplas van het jaar'. De kwaliteit van het zwemwater is goed, de opzet van de ligweiden is zeer ruim en het onderhoudsniveau is hoog. Speelvoorzieningen zijn er weinig in het gebied. Wel is er één hele mooie voorziening, die bij kinderen grote bekendheid geniet: de Palenberg. De aanwezige waterspeelplaats zal binnenkort verdwijnen. De speelplaats is onveilig, kent milieuhygiënische problemen en voorziet nauwelijks in een behoefte. In de zomermaanden zijn honden niet toegestaan bij de Hoornseplas.

Het aantal sanitaire voorzieningen en horecavoorzieningen is beperkt. Veel van deze voorzieningen zijn aan vervanging toe, vooral omdat de uitstraling niet meer van deze tijd is. Het *Meersch* is bezig met planontwikkeling hieromtrent. Aan de zuidzijde van de Hoornseplas bestaan mogelijkheden voor naaktrecreatie, waar intensief gebruik van gemaakt wordt.

Bezoekers die met de auto komen dienen te betalen voor het parkeren. Er geldt een vast tarief van *f* 5,- per dag, ongeacht de hoeveelheid tijd die men verblijft. Tevens bestaat de mogelijkheid om een seizoensabonnement te nemen voor *f* 50,-. In het voorseizoen geldt een gereduceerd tarief van *f* 30,-. De hoeveelheid parkeerplaatsen is ruim. Zelfs op de drukste dagen zijn er nog plaatsen over. Voor fietsers zijn er bewaakte stallingen.

In het deelgebied zijn enkele terreinen die nu geen duidelijke functie hebben.

De woningbouwontwikkeling in Ter Borch vindt dichtbij dit deelgebied plaats en zal mogelijk invloed hebben op met name 'de achterkant' van dit gebied.

## **3. Groningerweg/Oude Badweg**

Het deelgebied Groningerweg/Oude Badweg bestaat feitelijk uit drie onderdelen: de verblijfsrecreatieve concentratie rond de Oude Badweg, het Elsburger Onland en het zuidwestelijke deel van het Paterswoldsemeer-gebied.

In het gebied rond de Oude Badweg bevindt zich een aantal terreinen met recreatiewoningen en stacaravans. Een deel van het gebied is hierdoor niet openbaar toegankelijk. De kwaliteit van de terreinen en de voorzieningen varieert. Over het algemeen is de uitstraling netjes maar met het oog op de toekomst baart de soms beperkte ruimte rond de caravans en vakantiewoningen zorgen. De meeste caravans en woningen zijn in particulier bezit en worden niet of nauwelijks toeristisch verhuurd. Veel terreinen zijn door het *Meersch* in erfpacht uitgegeven. Er zijn geen slecht-weer-voorzieningen aanwezig op of bij de terreinen. De verkoopprijzen voor de recreatiewoningen zijn hoog.

Aan de Oude Badweg liggen enkele parkeerplaatsen. Deze liggen enigszins afgelegen, er is weinig sociale controle. Aan de noord-oostzijde van het deelgebied (Neerwold, 't Wold) is een natuurgebied dat wordt beheerd door middel van begrazing. Zowel de parkeerplaatsen als het natuurgebied worden gebruikt als homo-ontmoetingsplaats en er vindt regelmatig exhibitionisme plaats.

Het Elsburger Onland is een aantrekkelijk, natuurlijk terrein. Het gebied is in particuliere handen en is niet opengesteld voor publiek. Het *Meersch* heeft sporadisch contact met de eigenaar. De indruk bestaat dat de eigenaar het gebied wil vrijwaren van recreanten en geen waterverbinding wenst tussen het gebied en het Paterswoldsemeer.

Tussen het Paterswoldsemeer en het Elsburger Onland ligt het terrein "In de Leegte". De recreanten huren van het *Meersch* kavels met daarop eenvoudige recreatiehuisjes. Ten zuiden van dit gebied ligt het Villapark en Bos en Meer. Hier zijn woningen aanwezig die permanent worden bewoond. De oevers zijn in dit deel van het gebied, en ook verder naar het zuiden toe, niet openbaar toegankelijk. Een belangrijke toeristisch element dat in dit zuidelijke deel van het gebied aanwezig is, is het Familiehôtel met een buitenpaviljoen aan het Paterswoldsemeer. In de strook tussen de Groningerweg en de Oude Badweg zijn enkele locaties zonder een duidelijke functie waar in de toekomst ruimtevrage elementen mogelijk een plaats zouden kunnen krijgen.

Er is in dit deelgebied één locatie waar mensen zonnen en zwemmen (Noordwest-hoek). Het zijn vooral mensen die de Hoornseplas te druk vinden die hier naar toe komen. Ook het feit dat hier gratis geparkeerd kan worden zal voor sommige mensen een pré zijn. Er zijn hier geen sanitaire voorzieningen.

De aansluiting van de Oude Badweg op de Groningerweg wordt door sommige verkeersdeelnemers als gevaarlijk ervaren.

#### 4. Meerweg/Friescheveen

De strook tussen de Meerweg en het Paterswoldsemeer staat in het teken van watersport en horeca. Er zijn twee jachthavens, te weten "De Zuidwesthoek" en "Helder", met ligplaatsen waar men ook zeilboten kan huren, vanaf twee locaties kan men een rondvaart maken en er staat een monumentaal clubgebouw van watersportvereniging "De Twee Provinciën". Naast de watersportvereniging is hier ook het Hoofdstunpunt –Noord van het KNWV gevestigd, dat zich heeft ontwikkeld tot trainingscentrum voor regionale wedstrijdzeilers uit de drie noordelijke provincies.

Aan de meerzijde bevinden zich café-restaurant "De Twee Provinciën", restaurant "De Rietschans" en paviljoen "De Paalkoepel". Deze horecagelegenheden richten zich met name op feesten en partijen en op gasten die uit eten gaan. Men richt zich slechts in beperkte mate op recreanten, zoals fietsers die even iets willen drinken, en op terrasbezoekers. Ook is er geen sterke relatie tussen de horecagelegenheden en de watersportvoorzieningen in de directe omgeving. De openingstijden van de horecagelegenheden zijn niet op de wensen van de verschillende recreantengroepen afgestemd. Tussen de horeca-ondernemers onderling en tussen de ondernemers en de verenigingen bestaat weinig samenwerking. Aan de zijde van het Friescheveen bevindt zich café-restaurant "Het Friescheveen", dat zich richt op recreanten en terrasbezoekers. Men kan er roeiboten en kano's huren.

De verkeerssituatie op de Meerweg vraagt aandacht. Vrij veel autoverkeer maakt gebruik van deze weg en door veel auto's wordt hard gereden. Voor fietsers is er een vrijliggend fietspad. Dit vormt echter geen garantie voor een verkeersveilige situatie. Met name de in- en uitritten van parkeerplaatsen bij horecagelegenheden en verenigingsgebouwen leveren gevaarlijke situaties op. Reclameborden, die het zicht op het fietspad op sommige plaatsen ontnemen, zijn hiervan mede de oorzaak. Voor fietsers zijn delen van de Meerweg ook niet erg aantrekkelijk. De parkeercapaciteit is niet altijd toereikend. Er wordt op drukke momenten soms geparkeerd op locaties die uit oogpunt van verkeersveiligheid ongewenst zijn.

Vanaf het water gezien zijn er enkele locaties die een chique uitstraling hebben maar ook zijn er locaties die qua uitstraling te wensen over laten. Dit geldt met name voor de locatie Helder. Vanaf de Meerweg gezien, kent de noordzijde van de weg vooral 'achterkanten'. In het verleden waren er een aantal boothuizen in dit gebiedsdeel. Deze zijn verdwenen. Er is behoefte aan nieuwe boothuizen.

Aan de oostzijde van dit deelgebied is een locatie die relatief intensief dagrecreatief gebruikt

wordt, namelijk het gebied De Lijte. Op het informatiemateriaal van het *Meersch*ap staat deze locatie te boek als surfvoer, maar in realiteit wordt het gebied vooral ook door zonnere en zwemmers gebruikt, vooral vanuit Haren. De parkeercapaciteit bij De Lijte schiet op piekmomenten tekort. Deze piekmomenten zijn warme zomerse dagen, maar ook dagen in de wintermaanden als er ijs ligt op het Paterswoldsemeer. Velen gaan dan vanaf De Lijte schaatsen. Er zijn sanitaire voorzieningen op deze locatie aanwezig. Op drukke dagen staat er een mobiele snackbar. De parkeerplaats van De Lijte wordt met name na zonsondergang soms door prostituees en door homoseksuelen gebruikt als ontmoetingsplaats.

Het gebied Friescheveen is eigendom van de Vereniging Natuurmonumenten. Het gebied is beperkt (voor wandelaars en daarnaast met roeiboten en kano's) toegankelijk. Café Friescheveen zou een goede uitvalsbasis kunnen zijn om het gebied te verkennen maar buit deze potentie niet uit. De onderhoudstoestand van het gebouw is niet optimaal, en dat geldt ook voor de authentieke houten roeiboortjes die er gehuurd kunnen worden.

Tegenover het café is een camping gevestigd. Hier zijn zowel vaste plaatsen (50) als toeristische plaatsen (25) te vinden.

Aan de zuidoostzijde van het deelgebied, ten oosten van het Friescheveen, ligt een agrarisch gebied. De bemoeienis van het *Meersch*ap met dit gebied is zeer beperkt.

## 5. Oostoever

De oostoever van het gebied biedt vooral plaats aan extensieve vormen van recreatie, zoals wandelen, fietsen, skeeleren en sportvissen. De 'rode draad' voor de recreatieve activiteiten in dit gebied is de Hoornsedijk. Behalve door wandelaars, fietsers en skaters wordt deze weg ook druk gebruikt door automobilisten. Veel recreanten ervaren dit autoverkeer als vervelend. De auto's veroorzaken lawaai, fietsers, wandelaars en skaters moeten er voor uitwijken en soms ontstaan gevaarlijke situaties. Een deel van het autoverkeer betreft bestemmingsverkeer, maar ook een deel betreft doorgaand verkeer naar Groningen of recreatief verkeer naar het sluisje. Bij het sluisje is een parkeerplaats waarvandaan te voet onder andere molen De Helper bereikt kan worden. Deze molen en het sluisje vormen de belangrijkste monumentale bezienswaardigheden van dit deelgebied.

Het noordelijke deel van het deelgebied Oostoever (Gasthuisland) heeft grotendeels een parkachtige uitstraling. Het gras is kort gemaaid, bomen en struiken zijn netjes gesnoeid en de fiets- en wandelpaden zijn geasfalteerd. Het grootste deel van Volemade is iets ruiger, meer verschaald. Het terrein bestaat deels uit lang gras waar vee graast.

In de Hoornse Bocht zijn enkele steigers aanwezig. Deze worden veelvuldig gebruikt, voor diverse activiteiten: vissers hengelen hier, fietsers rusten er even uit en zonnere en zwemmers liggen er in de zon. Boten kunnen hier niet aanleggen in verband met de ondiepte en de uit steenstort bestaande oeverbescherming.

In de noordelijke arm van het Hoornsediep wordt aan twaalf woonschepen ontheffing verleend op het verbod in het AMVP'97 om ligplaats te hebben. Het permanent wonen in het gebied is in strijd met de doelstelling van het *Meersch*ap. Momenteel vindt overleg plaats tussen het bestuur van het *Meersch*ap en de woonbootbewoners over de toekomst van de woonschepen. De uitstraling van deze locatie is rommelig.

De woonboten liggen nabij, en sommige afgemeerd aan, het eiland Helperland. Dit eiland is bosrijk. Het is, behalve per boot, momenteel niet bereikbaar.

Het schiereiland Loksland, evenals Helperland van oorsprong een baggerdepot, is een bosrijk terrein dat een zeer extensieve recreatieve functie vervult. Enkele scoutinggroepen hebben er een onderkomen en soms gebruiken vissers en recreatieschepen de oever langs het Noord-Willemskanaal. Het gebied heeft een natuurlijk aandoende ruigtevegetatie.

Via het Hoornsediep en het sluisje kunnen boten het meer op varen. De beperkte grootte van de sluis (4 m x 17 m x 1,40 m) maakt dat slechts kleinere schepen het meer op kunnen. Een kanovereniging heeft een plaats aan het Hoornsediep. Door middel van een sloot kunnen zij het meer op varen.

Vanaf het sluisje loopt een fietspad naar de molen. Hier vandaan kan verder gefietst worden over het Molenpad in zuidelijke richting. Dit fietspad, gemaakt van asfalt, is tamelijk smal. Na enige tijd buigt het pad af in de richting van de Hoornsedijk.

De beschoeiing van Wieringa's Diek, bestaande uit houten palen, is vanaf het water gezien lelijk: te weinig natuurlijk. Het *Meersch*ap is eigenaar van deze wal. Bij Dubbeltjesland is geen goede beschoeiing. Geregeld wordt een deel van de wal weggeslagen. Van dit deel van de oever is het *Meersch*ap geen eigenaar.

Een groot deel van het zuiden van dit deelgebied bestaat uit agrarisch grasland. Dit gebied is niet toegankelijk. Daarnaast zijn er enkele particuliere eigendommen die de oevers ontoegankelijk maken.

## 6. Water en eilanden

Het gehele meer, met uitzondering van de Hoornseplas, mag bevaren worden. De eilanden en de Zwanenhals bieden aanlegmogelijkheden voor boten. De aanlegsteigers op de eilanden worden door boten veelvuldig gebruikt. Op de eilanden zijn veel bomen en struiken aanwezig waardoor ze een erg groene uitstraling hebben. Overnachten is op de eilanden niet toegestaan. Wel mag men overnachten (maximaal drie nachten) op de boot wanneer deze aan de wal of een steiger bij het eiland ligt. De eilanden bieden geen sanitaire of andere voorzieningen. Soms vinden op de eilanden 'illegale' activiteiten plaats, vaak door jongeren: zij overnachten er, vieren er een feestje en dergelijke. Tot wezenlijke problemen leidt dit niet.

Er is geen recent onderzoek gedaan naar de diepte van het meer. De indruk is dat het meer goed op diepte blijft. Naar verluidt, geldt dit niet voor de jachthaven van WVDTP.

Het meer wordt gebruikt als trainingswater voor wedstrijdzeilers; het meer is hiervoor uitstekend geschikt, omdat eilanden en beslotenheid zorgen voor windschiften, windverdichting en windverdunding.

Voor regionale zeilwedstrijden wordt het Paterswoldsemeer een keer in de veertien dagen intensief gebruikt.

## 2.3

### Gebruikers<sup>1</sup>

#### Aantal bezoekers

Het aantal bezoekers dat het Paterswoldsemeer jaarlijks bezoekt bedraagt circa 1 miljoen. Met dit aantal behoort het Paterswoldsemeer tot de 'top 5' van meest bezochte dagrecreatiegebieden in Nederland. Bij de bepaling van het totale aantal bezoeken zijn alle bezoeken meegeteld, van zeiltochten tot wandelingen met de hond en van strandbezoeken tot bezoeken aan de scouting. Het meest intensief wordt het gebied bezocht op mooie dagen in de zomer. Bij de Hoornseplas zijn dan soms zo'n 20.000 bezoekers aanwezig. In andere seizoenen wordt een groot deel van het gebied, zeker op doordeweekse dagen, in veel mindere mate bezocht.

Het Paterswoldsemeer-gebied trekt een gemêleerd publiek. De verschillende leeftijdsgroepen en opleidingsniveaus zijn evenwichtig vertegenwoordigd. Er zijn wel verschillen per seizoen: in het voorjaar en in de zomer komen relatief veel jongeren, in het najaar en in de winter zijn ouderen relatief sterk vertegenwoordigd. De meeste bezoekers zijn herhalingsbezoekers.

<sup>1</sup> Bron: Gebruikersonderzoek (1993) en gesprekken met medewerkers van het *Meersch*ap. Meer informatie uit het gebruikersonderzoek is te vinden in paragraaf 3.6

**Herkomst**

De meeste bezoekers komen uit Groningen, Eelde/Paterswolde en Haren. Het Hoornsemeer wordt vooral bezocht door mensen uit het zuidelijke deel van de stad Groningen.

**Vervoer**

Het Hoornsemeer wordt vooral lopend en fietsend bereikt, de Hoornseplas vooral met de auto en het Paterswoldsemeer vooral met de fiets en de auto. Er komen weinig bezoekers met het openbaar vervoer. Over de bereikbaarheid met het openbaar vervoer bestaat bij de gasten ontevredenheid.

**Vandalisme en ander wangedrag**

Jaarlijks neemt het vandalisme toe. Straatmeubilair wordt vernield, bomen en struiken worden geschonden, (chemisch) afval wordt gedumpt en vooral wordt er veelvuldig graffiti aangebracht.

Zoals in het vorige hoofdstuk is beschreven, vindt op enkele plaatsen geregeld exhibitionisme en prostitutie plaats. Het laatste jaar is de overlast hiervan gelijk gebleven.

Het Paterswoldsemeer-gebied valt onder de verantwoordelijkheid van twee politiekorpsen die beide tot een andere provincie behoren. Er is geen veiligheidsplan voor het totale gebied.

## 2.4 **Bodemkundige en waterhuishoudkundige aspecten**

De kwaliteit van het zwemwater is goed. De kwaliteit van het water van het Noord-Willemskanaal is aanzienlijk slechter. Wanneer de beide typen water mengen kan in het Paterswoldsemeer water van nog mindere kwaliteit ontstaan. (Bron: Medewerkers *Meersch*)

Om overstroming van het Noord-Willemskanaal te voorkomen, wordt de kade langs het kanaal versterkt.

Een deel van het plangebied, met name aan de oostzijde, heeft een venige ondergrond. Dit maakt dat realisatie van voorzieningen soms problemen en/of extra kosten met zich meebrengt.

Het waterpeil van het meer wordt vastgesteld door het waterschap Noorderzijlvest. In verband met de recreatievaart is het peil zomers hoger dan in de winter. Deze situatie is tegengesteld aan een natuurlijke situatie waarin het peil in de zomer lager is dan in de winter. Het *Meersch* heeft het waterschap verzocht om één peil vast te stellen dat voor alle seizoenen geldt. Voor het instellen van een natuurlijk peilbeleid bestaat in verband met de diepte van het meer geen mogelijkheid.

## 2.5 **Financieel-organisatorische aspecten**

**Organisatie**

Het *Meersch* Paterswolde is eigenaar van een groot deel het Meerschapsgebied en is bestuurlijk verantwoordelijk voor de exploitatie van het gebied. Het beheer en onderhoud geschiedt voor een groot deel door het *Meersch* zelf. De dagelijkse leiding ligt bij de ambtelijke medewerkers. De betrokkenheid van het dagelijkse en het algemene bestuur is groot. Deze grote betrokkenheid van het bestuur (DB en AB) kan vertragend werken op de besluitvorming.

**Financieel tekort en verdeelsleutel**

Het nadelige saldo over 1998 bedroeg f 1.155.000,-. De deelnemende gemeenten dragen jaarlijks bij in het nadelige saldo van het *Meersch* Paterswolde volgens de verdeelsleutel: Groningen 77,2 %, Haren 16,4% en Tynaarlo 6,4%. De huidige verdeling stamt nog uit de tijd dat Eelde geen deel uitmaakte van de gemeente Tynaarlo. Er wordt binnen het bestuur van het *Meersch* gediscussieerd over een eventuele nieuwe verdeelsleutel. (Bron: Jaarverslag 1998)

**Personeel**

Het vaste personeelsbestand van het *Meersch* bestaat uit een secretaris, een juridisch/secretarieel medewerker, een beheerder, twee onderhoudsmedewerkers en een sluiswachter. Het dagelijks onderhoud wordt verricht door de beheerder en twee onderhoudsmedewerkers, bijgestaan door aannemers. Complexe werkzaamheden worden uitbesteed. Seizoenmedewerkers houden toezicht rond de Hoornseplas en worden ingezet bij het schoonhouden van de terreinen. De ontvanger van het *Meersch* is een medewerkster van de gemeente Groningen. Een aantal boekhoudkundige en financiële werkzaamheden worden verricht door medewerkers van de dienst OCSW van de gemeente Groningen

**Promotie en samenwerking**

In het verleden heeft het *Meersch* enkele malen pogingen gedaan om een structurele samenwerking tussen de diverse verenigingen en ondernemers in het gebied tot stand te brengen, bijvoorbeeld ten aanzien van promotie. Het enthousiasme van de betrokkenen om geld en tijd in een dergelijke samenwerking te investeren bleek klein.

### 3 Knelpunten, ideeën, wensen en ambities

#### 3.1 Bestuur *Meersch* Paterswolde

In januari van dit jaar heeft een 'gedachten-uitwisseling' plaatsgevonden binnen het Algemeen Bestuur van het *Meersch*. Hierin is een aantal beleidsuitgangspunten benoemd. De belangrijkste uitgangspunten zijn hier aangegeven.

Er bestaat een grote mate van tevredenheid over de huidige staat van het gebied. Het is zaak de huidige kwaliteiten te behouden en waar mogelijk te versterken. Plannen voor grote ingrepen zijn er binnen het bestuur niet.

Zoveel mogelijk gebieden dienen openbaar toegankelijk te zijn. Daarnaast is het zaak om de kwaliteiten van het gebied zo goed mogelijk te vermarkten. Dit echter zonder aantasting van de openbaarheid en zonder dat dit tot onaanvaardbare aantasting van natuur en landschap leidt. Recreatie en natuur dienen elkaar, meer dan nu reeds het geval is, te versterken. Bij nieuwe recreatieve ontwikkelingen heeft kleinschalige, natuurvriendelijke recreatie daarom de voorkeur. Met name aan de oostzijde van het plangebied lijken kansen aanwezig voor natuurgericht recreatief (mede-)gebruik. Natuur- en landschapsontwikkeling dient een extra impuls gegeven te worden waarbij aangesloten moet worden bij ontwikkelingen in de omgeving van het plangebied.

Veiligheid is de laatste jaren in toenemende mate een item geworden. De mate waarin bezoekers zich veilig voelen dient te worden verhoogd en vandalisme dient te worden bestreden.

Momenteel kent het *Meersch* jaarlijks een tekort van circa f 1 miljoen. Getracht moet worden om dit tekort terug te dringen. Het *Meersch* zal investeringen in zo beperkt mogelijke mate zelf financieren. Subsidies van overheden of (mede-) financiering door particulieren liggen meer in de rede. Externe verzoeken door particulieren zullen binnen randvoorwaarden maximaal worden gehonoreerd. Hierbij geldt wel dat er een goede balans dient te bestaan tussen de positie en invloed van deze particulieren en van het *Meersch*.

#### 3.2 De drie gemeenten

Met de portefeuillehouders van de drie betrokken gemeenten is gesproken over de knelpunten die men ondervindt in het gebied en de wensen die men heeft ten aanzien van het gebied. De belangrijkste conclusies uit deze gesprekken zijn hier weergegeven.

##### **Gemeente Groningen**

Het Paterswoldsemeer-gebied is een mooi aangelegd en goed onderhouden recreatiegebied dat veelvuldig wordt gebruikt. De gemeente hecht eraan dat grote delen van het gebied vrij toegankelijk blijven.

Een punt van aandacht is de verdeling van de kosten. De gemeente Groningen is van mening dat haar bijdrage momenteel onevenredig groot is. Groningen wil met name dat Tynaarlo meer gaat betalen dan voorheen Eelde deed, daar het inwonersaantal van Tynaarlo groter is. Een objectief onderzoek naar de verdeling van de kosten wordt door Groningen op prijs gesteld.

De in de nota 'Recreatieve stad' voorgestelde verbinding tussen het Noord-Willemskanaal en het Paterswoldsemeer heeft geen prioriteit.

Deze verbinding heeft met name meerwaarde als het deel uitmaakt van een groter geheel, zoals van een verbinding Leekstermeer-Zuidlaardermeer. Ten aanzien van de woonbootlocatie in het meerschapsgebied is de visie van de gemeente Groningen dat deze gelegaliseerd moet worden daar het juridisch onmogelijk lijkt om de locatie te saneren. Voorts wil Groningen dat de kwaliteit verbeterd wordt en dat er marktconforme liggelden worden geheven. De in de nota 'Watergang' voorgestelde uitbreiding van ligplaatsen voor woonboten wordt in verband met de hoge kosten hiervan niet realistisch geacht.

#### **Gemeente Haren**

De gemeente Haren ziet het gebied vooral als recreatiegebied, minder als natuurgebied. Het gebied moet zoveel mogelijk openbaar toegankelijk gehouden worden. Haren zou graag zien dat Dubbeltjesland openbaar toegankelijk wordt.

Voor de Harense bevolking is het oostelijk deel van het plangebied een belangrijk uitloopgebied. Met name op zondagen verstoren auto's en brommers hier de fietsers en wandelaars. Heroverwegen van de ligging van het parkeerterrein bij de molen en van de openstelling van de wegen is een optie. Haren staat in beginsel positief tegenover de realisatie van een vaarverbinding van het Leekstermeer, via het Paterswoldsemeer naar het Zuidlaardermeer.

#### **Gemeente Tynaarlo**

De gemeente Tynaarlo ziet het Paterswoldsemeer in de eerste plaats als een recreatief element. Daarnaast is ook de natuur belangrijk. In vergelijking met het Zuidlaardermeer is het Paterswoldsemeer nadrukkelijker een recreatiegebied. De gemeente is tevreden over het gebied. Het is netjes en overzichtelijk. Handhaving van de kwaliteit staat voorop. Meer mensen trekken is voor Tynaarlo geen doelstelling. Het moet namelijk niet te druk worden in het gebied. Realisatie van nieuwe grootschalige voorzieningen is geen doelstelling daar deze al snel het karakter van het gebied teveel aantasten.

In het kader van de ontwikkeling van de woonwijk Ter Borch is een recreatieve en ecologische verbinding tussen het water in de woonwijk en het Paterswoldsemeer voorzien. Deze verbinding zal moeten worden gemaakt in het gebied 'In de Leegte'. Hier zal ook natuurontwikkeling plaatsvinden. De nu aanwezige vakantiehuysjes zullen moeten verdwijnen. Ook ten aanzien van de woonbootbewoners is de gemeente Tynaarlo van mening dat deze op korte termijn het gebied zullen moeten verlaten. Hun verblijf is illegaal en past niet bij de aard van het gebied. De gemeente wil dat het *Meersch*ap de juridische strijd op dit punt niet uit de weg gaat.

Ten aanzien van de verdeelsleutel van de kosten staat Tynaarlo op het standpunt dat wat haar inwoners betreft, het meer slechts voor de bewoners van de voormalige gemeente Eelde een functie heeft en er daarom geen reden is om tot wijziging over te gaan.

### **3.3**

#### **Deskundigen-overleg**

In een bijeenkomst met vertegenwoordigers van de drie gemeenten, de provincies Drenthe en Groningen, de rijksoverheid en DLG is gediscussieerd over het huidige, verwachte en gewenste functioneren van het plangebied. Enkele hoofdpunten uit de discussie waren:

- Het is een mooi gebied, als je wat verandert kijk dan goed uit wat je weggooit;
- de contrasten mogen groter, er kunnen meer specifieke milieutjes worden gecreëerd;
- een vaarverbinding Leekstermeer-Paterswoldsemeer-Zuidlaardermeer zal zeker niet op korte termijn tot stand komen;
- de bewoners van de nieuwe woonwijken zullen het gebied gebruiken als uitloopgebied,
- de horecagelegenheden aan de Meerweg kunnen een veel sterkere aantrekkingskracht uitoefenen dan ze nu doen en
- De Zwanenhals en de Zunneriepe bieden goede mogelijkheden voor nieuwe ontwikkelingen.

Een uitgebreidere weergave van de discussie is te vinden in bijlage 2.

### 3.4 **Brainstormbijeenkomst (reacties verenigingen en ondernemers)**

In een goed bezochte brainstormbijeenkomst hebben ondernemers en verenigingen hun ideeën, wensen en ambities kenbaar gemaakt. De bijeenkomst had vooral een inventariserend karakter. Er is een grote diversiteit aan onderwerpen genoemd. In bijlage 3 zijn deze alle weergegeven. Problemen die door een brede groep als bijzonder nijpend naar voren kwamen, hebben betrekking op het autoverkeer op de Hoornsedijk en op het thema veiligheid en vandalisme.

### 3.5 **Reacties natuurorganisaties**

Circa tien organisaties die in of nabij het plangebied actief zijn op het gebied van natuur en milieu, zijn gevraagd om hun ideeën en wensen voor het plangebied kenbaar te maken. Vrijwel alle organisaties hebben gereageerd. De natuurorganisaties merken op dat het Paterswoldsemeer-gebied op diverse plaatsen hoge natuurwaarden kent. Zij vragen om in het beleidsplan oog te hebben voor deze waarden, zodat deze behouden en verder ontwikkeld kunnen worden. Vier elementen die veelvuldig worden genoemd door de organisaties zijn de oevers, die natuurlijker zouden moeten zijn, de waterkwaliteit, die reeds goed is en nog beter zou moeten worden, ecologische verbindingen die tot stand gebracht zouden moeten worden en natuur- en milieu-educatie, waarvoor de potenties beter benut zouden moeten worden. In bijlage 4 zijn meer details weergegeven.

### 3.6 **Overige reacties**

In het Nieuwsblad van het Noorden, de Groninger Gezinsbode en het Harener Weekblad is een advertentie geplaatst waarin mensen is gevraagd om hun ideeën met betrekking tot het Paterswoldsemeer-gebied op papier te zetten en toe te zenden. Hierop zijn enkele reacties van organisaties en personen binnengekomen bij het *Meersch*. Daarnaast zijn enkele instanties schriftelijk uitgenodigd te reageren, hetgeen enkele reacties opleverde, en hebben enkelen schriftelijk gereageerd naar aanleiding van de brainstormbijeenkomst. De reacties zijn zeer divers. In bijlage 5 zijn de reacties weergegeven.

### 3.7 **Gebruikersonderzoek 1993**

In het onderzoek van ISM (1993) zijn voor het plangebied en voor de deelgebieden daarbinnen door gebruikers een aantal sterke en zwakke punten genoemd. De belangrijkste zijn hier weergegeven.

In het algemeen zijn de gebruikers tevreden over de hoeveelheid voorzieningen en de kwaliteit ervan. Het landschap, de natuur, de nabijheid en de rust zijn de belangrijkste positieve kenmerken van het plangebied. De staat van onderhoud en het toezicht worden relatief gunstig gewaardeerd. Minder tevreden zijn de bezoekers over de bereikbaarheid met het openbaar vervoer. Andere minder sterke punten in de beleving van de recreanten zijn in tabel 3.1 weergegeven.

Tabel 3.1: Zwakkere punten volgens gebruikers (Bron: ISM, 1993)

Gebied	Zwakker
De Hoornseplas	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Drukte in het hoogseizoen</li> <li>- Overlast door honden</li> <li>- Vies water</li> <li>- Te weinig toiletten</li> <li>- Slechte kwaliteit toiletten</li> <li>- Onvoldoende horeca-voorzieningen</li> </ul>
Het Hoornsemeer	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Drukte in het hoogseizoen</li> <li>- Overlast door honden</li> <li>- Horizonvervuiling door hoogbouw</li> <li>- Onvoldoende horeca-voorzieningen</li> <li>- Onvoldoende bankjes</li> </ul>
Paterswoldsemeer (Z)	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Drukte in het hoogseizoen</li> <li>- Overlast door honden</li> <li>- Horizonvervuiling door hoogbouw</li> </ul>

Tabel 3.2: Sterke en zwakke punten volgens en wensen van de ondernemers (Bron: ISM, 1993)

Sterk	Zwak	Wensen
<ul style="list-style-type: none"> <li>- mooi (natuur)gebied</li> <li>- gezellig</li> <li>- groot verzorgingsgebied met diversiteit aan doelgroepen</li> <li>- goed bereikbaar met auto en O.V.</li> <li>- mooi uitzicht</li> <li>- buiten de stad</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- meer zelf wordt weinig gebruikt</li> <li>- weinig evenementen/activiteiten</li> <li>- boten liggen te lang op passantenplaatsen</li> <li>- meer te klein voor wedstrijdzeilen</li> <li>- gebied is per boot lastig bereikbaar</li> <li>- bebossing voor zeilers te hoog</li> <li>- meer voor sommige boten te ondiep</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- passantenaanleg</li> <li>- meer promotie</li> <li>- stimuleren gebruik boten door eigenaren (evenementen)</li> <li>- uitbaggeren</li> <li>- bebossing snoeien</li> <li>- meer parkeer-gelegenheid</li> <li>- meer aanleg-mogelijkheden</li> <li>- betere aanduidingen verhuur kano's en boten</li> </ul>

Het gebruikersonderzoek van ISM (1993) wordt afgesloten met een aantal aanbevelingen waarvan enkele ook nu nog actueel zijn. Belangrijke, nog actuele, aanbevelingen zijn:

- Het Paterswoldsemeer meer promoten als gebied waar 'van alles' te beleven is en hierbij verschillende doelgroepen benaderen;
- in de promotie alles onder één noemer brengen. Gedacht wordt aan één huisstijl die door alle aanbieders wordt gebruikt, inclusief logo en slogan, eenduidige bebording, infopanelen, boekjes met kortingsbonnen en dergelijke;
- buiten het hoogseizoen de overcapaciteit van de Hoornseplas beter benutten, bijvoorbeeld door dit gebied ook een stadsparkfunctie te geven;
- meer samenwerking tussen het *Meersch* en de ondernemers en tussen ondernemers onderling, bijvoorbeeld ten aanzien van inrichtings -en beheersmaatregelen (aan de zuidkant), promotie, arrangementen en evenementen;
- verbeteren van de bereikbaarheid met het openbaar vervoer;
- verbeteren van de toegankelijkheid in het gebied;
- verbeteren van de sociale veiligheid.
- met name overgangssituaties (land-water, bos-open gebied, bebouwing-water) vragen om aandacht;
- de 'boulevard' aan de noordzijde kan sterker als 'flaneergebied' ontwikkeld worden, bijvoorbeeld door de realisatie van winkeltjes en horeca-voorzieningen en
- de zuidzijde vraagt om een kwaliteitsimpuls. De zuidkant kan als totaalproduct gepositioneerd worden.

Een aantal verzoeken heeft tot acties geleid. Zo is er betaald parkeren ingevoerd, geldt er een verbod voor honden in het zomerseizoen bij het Paterswoldsemeer, zijn er informatieborden geplaatst en is er een folder ontwikkeld.

## 4 **Beleid en ontwikkelingen**

### 4.1 **Rijksniveau**

#### **Structuurschema Groene Ruimte, 1993**

In het Structuurschema (SGR) is de term 'Waardevolle Cultuurlandschappen' (WCL's) geïntroduceerd. Voor deze gebieden wordt gestreefd naar een geïntegreerde, duurzame ontwikkeling. De provincies hebben de taak gekregen hiervoor samen met betrokkenen zorg te dragen. Noord-Drenthe is één van de WCL-gebieden.

Het Noord-Willemskanaal is in het SGR aangewezen als onderdeel van het basistoervaartnet. De omgeving van het Paterswoldsemeer (Hunzedal, Peizer- en Eeldermeden, Leekstermeer) behoort tot het kerngebied van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS). Het ruimtelijk beleid voor de EHS is gericht op het instandhouden van de voor behoud, herstel en ontwikkeling wezenlijke kenmerken en waarden. De betreffende gebieden hebben ook een belangrijke functie voor weidevogels, ganzen en kleine en wilde zwanen, aldus het SGR.

Het Drentse Aa-gebied is in het SGR aangewezen als potentieel Nationaal Park.

Het Rijk houdt zich slechts in beperkte mate bezig met ruimtelijke plannen en inrichtingsactiviteiten op het gebied van recreatie en toerisme. Er is een aantal recreatief-toeristische gebieden aangewezen waar het Rijk voor zichzelf wel een rol ziet. Een groot deel van Drenthe, waaronder het plangebied, behoort tot een dergelijk gebied. Een groot deel van Noord-Drenthe is in het SGR aangeduid als een gebied waar de bestaande landschappelijke kwaliteit behouden en hersteld moet worden.

#### **Kiezen voor Recreatie, 1993**

De in deze nota gepresenteerde beleidsvoornemens betekenden een trendbreuk ten opzichte van het daarvoor gevoerde LNV-beleid. Van een kwantitatief beleid (wegwerken van tekorten) is overgeschakeld naar een kwalitatief beleid (behoud en verbeteren van bestaande voorzieningen). Daarnaast neemt de Rijksoverheid minder taken voor haar rekening en draagt ze minder financieel bij. De positie en de verantwoordelijkheden van de provincies, de recreatieschappen en de gemeenten zijn hierdoor veranderd. Voor een deel hebben deze wijzigingen bij beheerders van openbare recreatievoorzieningen mede tot problemen ten aanzien van financiering geleid.

#### **Recreatie Op Eigen Benen**

De afgelopen jaren worden de recreatieschappen in Nederland in toenemende mate met problemen inzake de exploitatie van de openbare recreatievoorzieningen geconfronteerd. Hiervoor is een aantal redenen aanwijsbaar:

- de leeftijd van de voorzieningen, die voornamelijk in de jaren zeventig en tachtig zijn gerealiseerd, leidt tot een grotere behoefte aan onderhoud en herinvesteringen;
- de schappen hebben veelal niet de financiële ruimte gehad af te schrijven en te reserveren op basis van de volledige investering, maar hebben slechts gereserveerd op basis van de eigen investeringsbijdrage;
- de overheden -en met name het rijk en de provincies- bezinnen zich in het licht van de vele gerealiseerde voorzieningen op hun positie ten aanzien van openbare recreatie; dit proces heeft, bij stijgende kosten, veelal geresulteerd in gelijkblijvende of zelfs afgenomen subsidies;

Het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij heeft deze problematiek herkend en met het oog daarop het project 'Recreatie Op Eigen Benen' (ROEB) in het leven geroepen, om recreatieschappen en andere beherende instanties te stimuleren en te ondersteunen in dit vernieuwingsproces.

Het ROEB-project heeft als doelstelling te komen tot:

- een recreatiesector die minder afhankelijk is van financiering uit algemene middelen door te zoeken naar nieuwe fundamenten onder de financiering van de recreatie;
- een krachtige, verantwoord zelfstandige en klantgerichte (marktgerichte) recreatiesector.

Het ROEB-project richt zich derhalve niet slechts op de financiële problematiek, maar evenzeer op het realiseren van nieuwe organisatorische fundamenteën en op een betere afstemming van de voorzieningen op wensen van de klant en de markt.

In de ROEB-brochure 'Recreatie op eigen benen; een schepje erbovenop' worden acht invalshoeken en drie scenario's aangeboden om verantwoordelijken voor openbare recreatieprojecten in Nederland houvast te bieden in hun zoektocht naar meer zelfstandigheid en een grotere marktgerichtheid.

De acht genoemde elementen zijn de volgende:

1. organisatie-vernieuwing;
2. commercialisering en privatisering;
3. recreatie (mede)beheer door particulieren;
4. lusten en lasten in één hand;
5. combinatie van functies (win-win);
6. intensiveren van PPS-constructies;
7. wegnemen van belemmeringen voor privatisering en commercialisering;
8. rijksbeheer.

(Bron: 'Oranjewoud', 1998)

#### **Ondernemen in Toerisme, 1990**

De Nota Ondernemen in Toerisme kent een zestal belangrijke aandachtspunten:

- stimuleren van andere overheden en zorgen voor een goede afstemming van het toeristisch beleid met andere beleidsterreinen;
- bevorderen van de bedrijfsvoering van het toeristisch-recreatief bedrijfsleven;
- aandacht voor de belangen van de consument;
- verdere verbetering van de toeristisch-recreatieve infrastructuur;
- verbetering van promotie en informatieverschaffing;
- vergroting van kennis door onderzoek en opstellen statistieken.

#### **Ruimte voor Economische Activiteit, 1994**

In deze nota wordt onder andere geconstateerd dat binnen de recreatiesector de ruimtebehoefte (per recreant) aanzienlijk toegenomen is. Veel recreatiebedrijven willen daarom in oppervlakte groeien. Voor de kampeer- en bungalowsector wordt op landelijke schaal met een gewenste groei van 35% tot het jaar 2015 rekening gehouden.

## **4.2**

### **Provinciaal en regionaal niveau**

#### **Provinciaal omgevingsplan Drenthe, 1998**

Op de functiekaart is het Drentse deel van het Paterswoldsemeer gedeeltelijk aangeduid als zone III en deels als zone V (Elsburger Onland). Zone III is een verwevingsgebied landbouw en landschap. Landbouw, recreatief medegebruik, natuur, landschap en cultuurhistorie zijn hier gelijkwaardig. In Zone V staat natuur centraal. Behoud, herstel en ontwikkeling van natuurwaarden staat hier centraal. Andere functies zijn slechts toegestaan als zij deze doelstelling niet schaden. In de tekst wordt opgemerkt dat het Paterswoldsemeer een recreatieve functie heeft, waar het Leekstermeer en het Zuidlaardermeer deels een natuurfunctie hebben. Recreatieve ontwikkelingen dienen aan te sluiten bij het mobiliteitsbeleid.

**Streekplan provincie Groningen, 1994**

Voor de oevers van het Hoornsemeer, de Hoornseplas en de westzijde van het Paterswoldsemeer, voor zover liggend in de provincie Groningen, is recreatief gebruik richtinggevend. Voor het gebied aan de oostzijde, tussen het kanaal en Lagewal is landbouw en natuur in samenhang richtinggevend, voor de zuidoostzijde is natuur richtinggevend. Nieuwe verblijfs- en dagrecreatieve complexen en attracties worden binnen deze beide gebieden niet toegestaan. Wel zijn er mogelijkheden aan de rand van deze gebieden. Het noordelijke deel van het plangebied behoort tot de zoekruimte voor woningbouw.

De druk op het zuidelijke deel van de stad Groningen en op Noord-Drenthe is groot. Wonen en bedrijfsvestiging zijn hier in trek en het recreatief medegebruik is intensief. Die aanspraken op de ruimte zullen hier alleen nog maar toenemen. Daar staat tegenover dat in dit deel ook de natuur- en landschapswaarden hoog zijn. Deze komen onder toenemende druk te staan. De provincie acht het gewenst om de druk op dit gebied zo weinig mogelijk te laten toenemen en zo mogelijk te verminderen. Elders zal een concurrerend aanbod moeten worden gerealiseerd, zodat er goede alternatieven bestaan.

Het stadscentrum van Groningen heeft toeristen en recreanten veel te bieden. Het is van belang dat de verbinding tussen de stad en het ommeland goed is. Gestreefd wordt naar het tot stand brengen van een pallet aan rondgaande routes vanuit de stad, waarbij attractiepunten op enige afstand van de stad kunnen worden aangedaan.

**Omgevingsplan Regio Groningen, 1998**

Het omgevingsplan (ORG) betreft een partiële herziening van enkele bestaande strategische plannen, waar onder het Streekplan. Directe aanleiding hiervoor was de Regiovisie Groningen-Assen 2030. Het generieke beleid uit het streekplan blijft gehandhaafd.

In het ORG is aangegeven dat onderzocht zal worden of de Drentse Aa via het Paterswoldsemeer aan het Omgelegde Eelderdiep en het Aduarderdiep kan worden gekoppeld. Hierdoor kunnen de nieuwe woonlandschappen aan de westzijde van de stad Groningen beter van kwalitatief goed beekwater worden voorzien. Vervolgens is een vaarverbinding tussen het Paterswoldsemeer en de waterrijke woonwijken uit recreatief oogpunt aantrekkelijk. Tenslotte wordt zo ook een natte ecologische verbinding tot stand gebracht. Nagegaan moet worden op welke wijze voorkomen kan worden dat deze koppeling leidt tot een onaanvaardbare recreatieve belasting van het Leekstermeer.

In het Drentsche Aa-gebied zal natuurontwikkeling plaatsvinden waarbij beekwater overstroomt. Iets verder van het Paterswoldsemeer vindt natuurontwikkeling plaats bij het Zuidlaardermeer en het Leekstermeer.

Natuurontwikkeling wordt in sterke mate gecombineerd met andere functies, zoals recreatief medegebruik. Ook de EHS biedt in principe mogelijkheden voor recreatief medegebruik.

**Regiovisie Groningen-Assen 2030, 1999**

De regiovisie kent drie belangrijke thema's. Allereerst wordt benadrukt dat het stedelijk gebied met al zijn voorzieningen moet worden versterkt. Om dit te bereiken worden nieuwe woningen gebouwd, onder andere aan de zuidwestzijde van de stad Groningen. Deze nieuwbouw ligt op korte afstand van het Paterswoldsemeer. Ter ontsluiting van deze en bestaande woonwijken wordt gestudeerd op de aanleg van een hoogwaardig openbaar vervoersysteem. Het tracé van deze lijn zal mogelijk het noordwestelijke deel van het Paterswoldsemeer-gebied doorkruisen.

Het tweede thema is verbinding in internationaal perspectief. Benadrukt wordt dat Groningen gunstig ligt ten opzichte van Europese transportroutes. Wonen en werken worden in de stedelijke centra en langs de transportassen A7 en A28 gebundeld. Rondom het Paterswoldsemeer zijn geen nieuwvestigingen gepland.

Thema drie is natuurontwikkeling. Hierbij staat de aandacht voor landschap en water centraal. Bij alle ontwikkelingen is het van belang op goede wijze om te gaan met water, in plaats van te strijden tegen water. Concreet betekent dit dat meer ruimte wordt gecreëerd voor de natuurlijke opvang en stroming van water. De natuurlijke component is ten zuiden, oosten en westen van het Paterswoldsemeer terug te vinden. Daar zijn enkele natuurgebieden aangewezen. Het overige gebied rondom het meer is op de visiekaart aangewezen als landbouwgebied, met de aanwijzing dat verweving van landbouw met natuur en landschap gewenst is. De functie recreatie vormt geen aparte categorie op de visiekaart.

Een van de aangegeven natuurgebieden betreft de Peizer- en Eeldermeden. Hierover zegt het plan: "het centrale deel kan meer betekenis krijgen als uitloopgebied o.m. door te voorzien in voorzieningen voor extensieve recreatie en natuureducatie. Nader onderzoek hiernaar is wenselijk, evenals naar de mogelijkheid voor een beperkte ontwikkeling van waterrecreatie in aansluiting op de vaarcircuits van Hoendiep en Aduarderdiep. Daarmee kan een gewenste vaarverbinding van het Paterswoldsemeer met het Reitdiep worden gerealiseerd."

### **Drenthe, natuurlijk actief, 1993**

Het beleidsplan, dat het beleid tot het jaar 2000 schetst, kent vooral een sociaal-economische invalshoek met als doel groei van werkgelegenheid en toename van inkomsten. Ten aanzien van basisrecreatievoorzieningen is het uitgangspunt dat deze gratis toegankelijk zijn. Alleen voor voorzieningen waarvoor buitengewone diensten worden geleverd en/of investeringen worden gedaan kan het profijtbeginsel/ commercialisering aan de orde zijn. Ten aanzien van de watersport zijn belangrijke doelstellingen het verbeteren van de mogelijkheden voor de kleine watersport en het realiseren van aanleg- en verblijfsmogelijkheden langs de doorgaande kanalen. Strandbaden, zeker welke gelegen zijn in stadsrandzones, zijn van veel belang en dienen behouden te blijven. Voor een aantal specifieke recreatiegebieden, waaronder het Paterswoldsemeer, geldt dat het bij economisch noodzakelijke bedrijfs-vergrotingen-investeringen, noodzakelijk kan zijn om tot compensatiemaatregelen te komen voor waarden die verloren gaan.

### **Toeristisch Groningen op weg naar 2000, 1994**

Evenals in Drenthe is ook in Groningen de looptijd van de toeristische nota bijna ten einde. In de nota wordt de economische component van het toerisme benadrukt. Een forse groei van de bestedingen is een belangrijke doelstelling. Versterken van de marktsector, verbeteren van de toeristisch-recreatieve infrastructuur en een goede toeristische promotie zijn de belangrijkste middelen om deze doelstelling te bereiken. Het aantrekkelijker maken van het toeristencircuit krijgt prioriteit. Een van de actiepunten hierbij is het opnemen van de meren in het toeristencircuit. Gestreefd wordt voorts naar het tot stand brengen van een palet van rondgaande wandel-, fiets- en vaarroutes vanuit de stad Groningen, waarbij attractiepunten op enige afstand van de stad kunnen worden aangedaan.

## **4.3**

### **Gemeentelijk niveau**

#### **Bestemmingsplan Paterswoldsemeer (Haren - Zuidlaren), 1998**

Belangrijke uitgangspunten van het bestemmingsplan op het gebied van recreatie zijn:

- Diverse gebruikersgroepen blijven bedienen en
- de aanwezige afwisseling in drukke en rustige gebieden blijven handhaven.

Het plan biedt naast de ruimte voor kwaliteitsverbetering en inrichting van bestaande openluchtrecreatieve voorzieningen meer in het bijzonder ruimte voor enkele concrete projecten, met name de vestiging van een recreatieve voorziening/horecavoorziening op Kaap Hoorn. Er wordt gestreefd naar een intensief, stedelijk attractiepunt. Vestiging van nieuwe verblijfsrecreatieve bedrijven wordt niet toegestaan. Wel worden mogelijkheden gegeven om bij bestaande bedrijven ruimte te bieden voor nieuwe ontwikkelingen.

In dit verband biedt het plan ruimte bij het Familiehôtel (recreatieve appartementen) en bij het Scandinavisch dorp (uitbreiding van het restaurant). Voorts is het beleid gericht op kwaliteitsverbetering van bestaande accommodaties. Uitbreiding van kleinschalige vormen van verblijfsrecreatie is in beginsel mogelijk. Per concreet geval zullen de gemeenten een nadrukkelijke afweging maken.

Ten aanzien van natuur en landschap zijn belangrijke uitgangspunten:

- Behoud en mogelijk ontwikkeling van landschappelijke en natuurlijke waarden;
- voorwaarden scheppen voor het verder ontwikkelen van het Paterswoldsemeer en omgeving als schakel in de ecologische verbindingroute tussen enerzijds het Zuidlaardermeer en het stroomdal van de Drentse Aa en anderzijds de Eelder- en Peizermeden en het Leekstermeer en
- natuurgebieden in de directe omgeving van het Paterswoldsemeer ontzien van drukverhoging.

Ten aanzien van de landbouw in het gebied geldt dat deze globaal dezelfde mogelijkheden krijgt als de landbouw in het omringende gebied maar dat het beleid tevens gericht is op het behoud van natuurlijke en landschappelijke waarden. Uitbreiding van de woonfunctie in het plangebied is in het algemeen ongewenst. Het plan geeft ruimte voor enige ontwikkeling van de op recreatie georiënteerde bedrijvigheid voor zover dit niet in strijd is met de ruimtelijke en landschappelijke kenmerken van het gebied. Ten aanzien van de overige bedrijvigheid wordt een stabiliserend beleid voorgestaan.

#### **Bestemmingsplan Ter Borch, 1998**

Het plan is erop gericht een woongebied voor maximaal 1.250 woningen tot stand te brengen, in combinatie met natuur- en recreatie-ontwikkeling. De ecologische relaties tussen de Peizer- en Eeldermeden, de Piccardthofplas, het Paterswoldsemeer en het Elsburger Onland dienen versterkt te worden. In het noordelijke gebiedsdeel, langs de rijksweg A7, wordt een kantoren- en bedrijvenlocatie ontwikkeld.

Binnen het woongebied wordt in een gemiddeld lage dichtheid gebouwd. Water zal het dominerende element van de woonomgeving zijn. In het zuidelijk plandeel zal het water een belangrijke (vaar)recreatieve functie vervullen. Er wordt een verbinding gemaakt met het Paterswoldsemeer voor de kleine watersport. Deze vaarverbinding fungeert tevens als ecologische verbindingzone. De plaats waar de vaarverbinding de Groningerweg kruist zou geschikt kunnen zijn voor een klein watersportcentrum. In het noordelijk deel van het gebied zullen de recreatieve functies van het water zich beperken tot hengelsport en kanovaren (plaatselijk).

Ecologische aspecten en visueel ruimtelijke aspecten krijgen in het plan nadrukkelijk aandacht. Het is de bedoeling dat het Elsburger Onland aan de westkant fors wordt uitgebreid waardoor een petgatencomplex ontstaat dat een goede verbinding vormt tussen het Paterswoldsemeer en de Peizermeden. De oevers worden glooiend ingericht, met een brede rietzoom. Behalve van natuurontwikkeling is aan de zuidkant ook sprake van de ontwikkeling van landgoederen. Ook deze hebben een functie als ecologische verbinding. De bebouwingsdichtheid is hier zeer laag: maximaal 5 woningen per hectare.

#### **Herinrichting Haren (ontwerp), 1999**

Een deel van het Paterswoldsemeer-gebied, aan de oostzijde van de plas zuidelijk van de sluis, behoort tot het herinrichtingsgebied. Binnen dit deel van het herinrichtingsgebied vinden geen ingrijpende maatregelen plaats. Een maatregel die indirect gevolgen heeft voor het Paterswoldsemeer is de vernatting en de natuurontwikkeling in diverse delen van het herinrichtingsgebied, onder andere in het Drentse Aa-dal.

**Recreatieve stad Groningen, 1999**

In de notitie 'Recreatieve stad Groningen' is een integrale visie gegeven op de stedelijke recreatie. Enkele belangrijke aandachtspunten in de visie zijn: zoeken naar combinaties van functies, het verbinden van recreatieve concentratiepunten, streven naar het meer flexibel kunnen benutten van bestaande recreatieruimten, beter inspelen op trends, zones rond historische linten moeten aantrekkelijker worden, de omvorming van kijkgroen naar gebruiksgroen en meer publiek-private samenwerking.

Voor verschillende 'punten' en 'lijnen' is een globale uitwerking van de visie gegeven. Ten aanzien van het Paterswoldsemeer is voorgesteld om de vaarverbinding tussen het kanaal en het meer te versterken waardoor een samenhangend recreatief en ecologisch netwerk ontstaat. Gesteld wordt dat deze maatregel tevens tot een verbetering van de zwemwaterkwaliteit zal leiden. Voorgesteld wordt om de oostoever van het meer 'natuurlijk' te ontwikkelen waardoor de mogelijkheden voor recreatief medegebruik in dit gebied toenemen.

**Watergang, Structuurschets voor het openbaar vaarwater (gemeente Groningen), 1998**

Het streven is om meer watersporttoeristen naar de stad te trekken. Dit gebeurt onder meer door het uitbreiden van de havencapaciteit, het bewerkstelligen van meer 'staande-mast-routes' en samenwerking op het gebied van de promotie.

Ten aanzien van de woonschepen bij 'Helperland' wordt onderzocht of het mogelijk is dit liggebied uit te breiden. Dit zou mogelijk zijn wanneer een deel van het eiland wordt weggegraven. Er wordt gericht op het hogere marktsegment. De afweging met andere belangen (natuur, recreatie) is belangrijk en de ontsluiting voor auto's is een aandachtspunt. De stichtingskosten zijn hoog (f 135.000 à f 160.000,- per ligplaats) maar de ligplaatsen kunnen als kavels worden uitgegeven.

Over het Noord-Willemskanaal wordt opgemerkt dat de ecologische verbinding op de westoever versterkt zal worden.

**4.4****Overige instanties****Natuurontwikkeling Peizer- en Eeldermeden**

Een groot deel van de Peizer- en Eeldermeden is eigendom van Natuurmonumenten. Momenteel is het gebied grootschalig en open.

Het beleid van Natuurmonumenten voor dit gebied koerst op de ontwikkeling van laagveenmoeras: een afwisselend en woest landschap. Voorwaarde om dit mogelijk te maken is dat er een meer vrije afstroming van het water kan plaatsvinden, met een natuurlijk peilverloop. De recreatieve mogelijkheden worden verbeterd. Er worden kano-, wandel- en fietsroutes aangelegd en er zijn plannen om een bezoekerscentrum te vestigen.

(Bron: Bugel Hajema, 1998)

**Ecologische infrastructuur Drentse Aa - Leekstermeer**

Door de Stichting Otterstation Nederland is in 1994 onderzoek gedaan naar de mogelijkheden voor realisatie van een ecologische infrastructuur tussen de Drentsche Aa en Gouw (Leekstermeer) ten behoeve van de otter en de ringslang. Gezien de versnippering van het landschap en de vele versturende activiteiten in en nabij het gebied is realisatie van een goede infrastructuur lastig en daardoor duur. De aanleg van duikers, poelen en een geluidswal zijn enkele van de te nemen maatregelen. De huidige recreatieve activiteiten in het Paterswoldsemeer-gebied vormen op sommige plaatsen een bron van verstoring voor de otter en de ringslang.

(Bron: Langbroek, 1994)

**Zuidelijke ringweg Groningen**

Al enige jaren is planvorming gaande omtrent een goede aansluiting van de A7 op de A28 en de realisatie van een zuidelijke ringweg rond Groningen. Een van de tracés die in de planvorming aan de orde is geweest, is om een weg door het Paterswoldsemeer te projecteren. Realisatie van dit tracé is waarschijnlijk niet meer aan de orde. De verwachting is dat gekozen zal worden voor een oplossing die geen grote (nadelige) consequenties zal hebben voor het Paterswoldsemeer.

**Verhoging dijken Noord-Willemskanaal**

In het najaar van 1998 overstroomde de Hoornsedijk. Het eigendom en het beheer van het dijklichaam en de weg liggen bij de gemeenten Haren en Groningen. De verantwoordelijkheid voor de waterkering ligt bij het waterschap. Om herhaling te voorkomen wordt momenteel een nieuwe waterkerende dijk aangelegd langs de oever van het Noord-Willemskanaal.

## 5 Toeristisch-recreatieve marktanalyse

### 5.1 Demografische ontwikkelingen

De bevolkingsomvang in de directe nabijheid van het Paterswoldsemeer zal de komende jaren behoorlijk sterk stijgen als gevolg van de uitbreiding van de wijk Piccardthof (500 woningen) en de realisatie van de wijk Ter Borch (1.250 woningen). De woningen zullen een divers publiek trekken.

Op Nederlandse schaal zal de bevolkingssamenstelling de komende jaren sterk veranderen. Vijftigers zullen in aantal het sterkst toenemen. Voor de leeftijdscategorie 50 - 59 jaar verwacht het CBS een stijging van 40 % tot het jaar 2005. De sterkste daling vindt plaats onder de twintigers.

Het aantal allochtonen in Nederland is de laatste jaren toegenomen en dit zal naar verwachting ook de komende jaren het geval zijn. In de nabijheid van het plangebied is het aandeel allochtonen lager dan het gemiddelde voor Nederland. De meeste allochtonen die in de stad Groningen wonen, wonen aan de noordzijde van de stad en daarmee op relatief grote afstand van het Paterswoldsemeer.

Studenten vormen een belangrijke gebruikersgroep van het Paterswoldsemeer. Vooral de Hoornseplas wordt veelvuldig door hen gebruikt. De laatste jaren is vooral voor studenten aan de universiteiten de werkdruk groter geworden waardoor de tijd voor sociale activiteiten is afgenomen.

### 5.2 Trends in recreatie en toerisme

In de samenleving zijn ontwikkelingen gaande die hun weerslag hebben op het vrijetijdspatroon van de Nederlandse bevolking. Door het NRIT (1999) worden de volgende trends genoemd:

- Bouwstenen: het aanbieden van diverse modules, of wel bouwstenen met behulp waarvan de consument iets naar eigen behoefte kan samenstellen, zoals een dagje uit 'op maat';
- samenwerking: de verschillende sectoren moeten aanvullend in plaats van concurrerend op elkaar werken;
- groepsvorming: één persoon behoort tot verschillende groepen;
- multifunctionaliteit: een zo gevarieerd mogelijk aanbod aan de consument bieden;
- globalisering: de lokale/regionale uitstraling wordt steeds belangrijker;
- verzakelijking: klantgericht inspelen op wensen en behoeften;
- eco: milieuvriendelijk denken en handelen en groen recreëren;
- actie en avontuur: de consument zoekt nieuwe uitdagingen;
- emotie, beleving en fascinatie: de belevingswaarde wordt steeds belangrijker;
- mobiliteit: afstand is steeds minder een probleem;
- efficiënt omgaan met de tijd: de consument beslist steeds meer op de korte termijn;
- authenticiteit: het teruggrijpen naar tradities, groter cultuurbewustzijn;
- actieve senioren: meer activiteiten worden ondernomen door mensen tussen de 50 en 65 jaar;
- multimedia: het verkrijgen en verwerken van informatie gaat steeds sneller;
- veiligheid: men moet zich overal veilig kunnen voelen;
- fantasie: het teruggrijpen naar activiteiten/producten uit de kindertijd;
- luxe: de consument besteedt een steeds groter deel van het inkomen aan luxe-artikelen.

Deze trends vertalen zich anders voor de dagrecreatie dan voor de verblijfsrecreatie. Op enkele specifieke aspecten van beide gaan wij hier kort in.

## 5.3

**Dagrecreatie**

Nederlanders brengen een steeds groter deel van hun vrijetijd buiten de deur door. Er is een verschuiving te zien tussen verschillende activiteiten. In onderstaande tabel is dit inzichtelijk gemaakt voor een aantal activiteiten die veelvuldig in het Paterswoldsemeer-gebied plaatsvinden. De cijfers zijn gebaseerd op onderzoek op landelijke schaal.

Tabel 5.1: Wijzigingen in het activiteitenpatroon van Nederlanders (CBS, 1997)

Activiteit	% groei '95/'96 t.o.v. '91/'92	% groei '95/'96 t.o.v. '91/'92	
Trimmen	48	Vissen	0
Natuuractiviteiten	47	Wandelen	- 2
Schaatsen natuurijs	33	Motorboot/waterskiën	- 7
Boottocht	33	Kanoën/roeien	- 12
Fietsen	18	Zonnen/zwemmen bij meer	- 43
Bezoek evenement	13	Surfen	- 83
Zeilen	1		

Bij de interpretatie van de gegevens in de tabel dient er rekening mee gehouden te worden dat het weer zijn invloed heeft op de activiteiten. Zo is de sterke daling van het aantal zonnemers en zwemmers en de sterke stijging van het aantal schaatsers op zijn minst ten dele toe te schrijven aan het weer. Ten aanzien van schaatsers geldt overigens dat ook het schaatsen op kunstijsbanen is toegenomen (+ 11%) dus voor deze activiteit is de weersinvloed zeker niet de enige factor die tot een stijging heeft geleid.

Een activiteit die niet in de tabel is genoemd, daar CBS-gegevens hierover niet voorhanden zijn, maar die een sterk groeiende populariteit laat zien, is (in-line-) skaten. Het is nog te vroeg om te stellen of deze activiteit op de langere termijn populair zal blijven. Een andere 'nieuwe' populaire activiteit is mountainbiken of ATB-en. Voor beide activiteiten geldt dat zij in beginsel gebruik kunnen maken van bestaande infrastructuur, maar dat zij snel tot hinder voor andere activiteiten die van deze zelfde infrastructuur gebruik maken, kunnen leiden.

De meest beoefende activiteiten in het Paterswoldsemeer-gebied zijn zonnen en zwemmen, fietsen en wandelen. De uitgaven van recreanten zijn bij deze activiteiten relatief laag (circa f 5,- à f 6,- per persoon tegenover f 16,- voor een gemiddelde dagtocht). (CBS, 1997)

Een van de trends die in paragraaf 5.2 is genoemd, is het efficiënt omgaan met de tijd. Deze trend vertaalt zich ook in het korter beoefenen van activiteiten. Zo zijn mensen minder dan in het verleden geneigd om een hele dag aan het water door te brengen. Men verkiest vaker om slechts een deel van de middag hier door te brengen en de rest van de dag aan andere activiteiten te besteden ('zap-gedrag'). Deze andere activiteiten kunnen op het vlak van de openlucht recreatie liggen maar dat hoeft geenszins.

Een veelheid aan voorzieningen concurreert namelijk met elkaar: Een strandbad als de Hoornseplas concurreert bijvoorbeeld niet alleen met de jachthavens aan het Paterswoldsemeer maar ook met het Groningermuseum en met de meubelboulevard.

Op het gebied van sport geldt dat mensen steeds minder de binding met een vereniging zoeken. De betekenis van competitiesporten neemt af ten opzichte van sporten die men individueel en/of op een zelf te bepalen tijdstip kan beoefenen, zoals squashen, fitnessen, joggen en skeeleren.

Binnen de dagrecreatie neemt de thematisering toe. Dat geldt voor de dagrecreatieve sector in brede zin: recreatieparken, horecavoorzieningen en evenementen.

In het vorige hoofdstuk is reeds opgemerkt dat de (rijks)overheid zich steeds verder terugtrekt waar het het aanbieden van recreatieve voorzieningen betreft. Het is voor lagere overheden (gemeenten en schappen) op veel plaatsen lastig om financiën te vinden om de basisrecreatievoorzieningen in stand te houden. Het aanbod van recreatievoorzieningen wordt hierdoor, soms noodgedwongen, steeds meer een taak van de markt.

Zoals tabel 5.1 aangeeft, verheugen natuurgerichte activiteiten zich in een toenemende populariteit. De voorkeur gaat daarbij steeds meer uit naar gebieden die er ook echt natuurlijk en avontuurlijk uitzien ('struinnatuur'). Wandelingen onder leiding van boswachters en andere 'deskundigen' zijn bij een brede groep populair.

#### 5.4 Verblifsrecreatie

Evenals voor de dagrecreatie gelden voor de verblifsrecreatie de trends zoals deze in paragraaf 5.2 zijn genoemd. Daarnaast gelden enkele specifieke trends. De belangrijkste trends die voor de huidige verblifsrecreatie in het plangebied van belang zijn, zijn een toenemende behoefte aan comfort en ruimte. Mensen willen ruime stacaravans en vakantiehuizen, veel ruimte rondom de accommodatie en goede voorzieningen (zoals sanitair). Veel kampeer- en bungalowbedrijven in Nederland hebben de laatste jaren een inhaalslag gemaakt waar het de kwaliteit en ruimte betreft of hebben plannen om dit de komende jaren te gaan doen. Het verkrijgen van extra ruimte om de kwaliteitsverbetering door te kunnen voeren is vaak problematisch. De extra ruimte die nodig is voor kwaliteitsverbetering is fors. Op landelijke schaal is circa 40% groei van oppervlakte gewenst tussen 1994 en 2015 (Bron: Ministerie van Economische Zaken, 1994)

Binnen het Meerschgebied leeft de wens naar meer ruimte en comfort vooral bij het wat jongere publiek. De gemiddelde leeftijd van de eigenaren van vakantiehuizen binnen het gebied ligt boven de 60. Wanneer zij vertrekken en jongeren de kavel en de woning overnemen vindt, indien mogelijk, vaak een vergroting van de kavels en huizen plaats. De verwachting is dat de komende jaren 'de jongere generatie' steeds meer vakantiehuizen zal overnemen. De behoefte aan ruimte en comfort zal dan toenemen. (Bron: Medewerkers *Meersch*)

## 6 Sterkten, zwakten, kansen en bedreigingen

In dit hoofdstuk zijn de belangrijkste 'plussen' en 'minnen' van het Meerschapsgebied, zoals die in de voorgaande hoofdstukken aan de orde zijn gekomen, bijeen geplaatst. De elementen die uitsluitend in de brainstormbijeenkomst zijn genoemd zijn hier niet opgenomen. Deze punten zijn in bijlage 3 overzichtelijk weergegeven. Wat in onderstaande overzicht opvalt is dat de 'minpunten' overheersen. Dit wordt veroorzaakt doordat hierop het sterkst gefocust is.

Van sommige ontwikkelingen is het lastig om aan te geven of zij een kans of een bedreiging betekenen voor het plangebied. Enkele van deze ontwikkelingen, zoals de nieuwbouwontwikkeling in de nabijheid van het plangebied, zijn zowel bij de 'kansen' als bij de 'bedreigingen' genoemd. 'Sterk' en 'zwak' hebben betrekking op de huidige situatie, 'kansen' en 'bedreigingen' hebben betrekking op de toekomst.

### Sterk

- + Mooi gebied
- + Diversiteit
- + Hoog verzorgingsniveau
- + Grote bekendheid
- + Grote betrokkenheid gebruikers
- + Goede bereikbaarheid
- + Dichtbij woongebieden
- + Hoornseplas is ruim van opzet
- + Goed zwemwater
- + Palenberg is bij velen bekend en geliefd
- + De Hoornsedijk vormt een aantrekkelijk tracé voor diverse activiteiten
- + Aan de Meerweg bestaat een mix van watersportvoorzieningen en horeca

### Zwak

- Weinig variatie in onderhoudsniveau
- Bereikbaarheid met O.V. matig
- Deel oevers niet toegankelijk
- Het meer ligt verscholen voor voorbijgangers
- Onveiligheid en vandalisme op diverse plaatsen
- Stadsrand sober en weinig voorzieningen
- Kaap Hoorn sober en weinig voorzieningen
- Hoornseplas voorzieningen (horeca, sanitair) kwalitatief matig
- Hoornseplas weinig speelvoorzieningen
- Vast tarief voor parkeren onaantrekkelijk voor kort bezoek
- Matige kwaliteit verblijfsrecreatieve voorzieningen
- Horeca Meerweg heeft een beperkte recreatieve functie
- Locatie Helder maakt haveloze indruk
- Meerweg voor fietsers gevaarlijk en onaantrekkelijk
- Parkeercapaciteit Meerweg en De Lijte onvoldoende
- Weinig boothuizen
- Café Friescheveen heeft een sobere uitstraling
- Overlast van auto's voor (andere) recreanten
- Weinig steigers (vaak alle in gebruik)
- Woonschepen-locatie heeft een rommelige uitstraling
- Loksland en Helperland wordt weinig gebruikt
- Fietspad Molenpad is smal
- Beschoeiing Wieringa's Diek is weinig aantrekkelijk
- Geen sanitaire voorzieningen op de eilanden
- Skaten (skeelers) leidt tot overlast voor andere gebruikers
- Verblijfsrecreatie vrijwel uitsluitend voor eigen gebruik
- Elsburger Onland en Friesche Veen staan erg op zichzelf

**Kansen**

- + Er zijn enkele locaties waar de fysieke ruimte voldoende is voor ontwikkelingen
- + Planvorming t.a.v. voorzieningen Hoornseplas vindt plaats
- + Planvorming t.a.v. horecavoorziening Kaap Hoorn vindt plaats
- + Nieuwbouwontwikkeling in nabijheid plangebied
- + Natuurontwikkeling (onder andere vernatting) in de nabijheid
- + Mogelijke verbinding Leekstermeer-Paterswoldsemeer-Zuidlaardermeer
- + Loksland heeft potentie voor uitbreiding natuurgerichte recreatie
- + Het bestemmingsplan biedt kansen voor de realisatie van kleinschalige vormen van verblijfsrecreatie
- + Toenemende populariteit natuurgerichte recreatie
- + Het gebied kent een interessante historie

**Bedreigingen**

- Het gebied valt onder twee politiekorpsen
- Een veiligheidsplan ontbreekt
- Realisatie van horecavoorziening Kaap Hoorn neemt flexibiliteit voor inrichting van dit gebied weg
- Aantal bezoekers Hoornseplas daalt
- Nieuwbouwontwikkeling in nabijheid plangebied
- Fysieke ruimte voor kwaliteitsverbetering verblijfsrecreatie ontbreekt
- Weinig inkomsten uit erfpachtcontracten
- Onzekerheid over mogelijkheden saneren woonbootlocatie
- Jachthaven slibt dicht
- Aan de Meerweg is slechts beperkte ruimte voor nieuwe ontwikkelingen
- De Meerschorganisatie is onvoldoende daadkrachtig
- Het bestemmingsplan maakt nieuwe verblijfsrecreatie niet mogelijk
- Beperkte samenwerking tussen ondernemers onderling, verenigingen onderling en tussen ondernemers en verenigingen
- Subsidiemogelijkheden voor openbare recreatievoorzieningen zijn beperkt
- In de nota 'Recreatieve Stad Groningen' wordt een verbeterde vaarverbinding met het kanaal voorgesteld. Dit beïnvloedt de waterkwaliteit echter negatief.
- In de nota 'Watergang' wordt uitbreiding van het aantal woonboten voorgesteld.
- Voorstellen rapport Otterstation botsen met recreatieve belangen
- Het aantal concurrerende recreatievoorzieningen groeit
- De recreant vertoont steeds meer 'zapgedrag'

## 7 **Beleidsvisie**

### 7.1 **Inleiding**

In dit hoofdstuk is de visie voor het Paterswoldsemeer-gebied weergegeven. In paragraaf 7.2 is de visie op hoofdlijnen beschreven. In de volgende paragrafen vindt detaillering plaats, eerst per thema (par. 7.3) en vervolgens per deelgebied (par. 7.4). Ten aanzien van de detaillering geldt dat deze slechts in beperkte mate plaatsvindt. Dit plan is immers een beleidsplan voor een groot gebied. Het is onmogelijk om voor een dergelijk gebied in een plan als dit al te veel in detail te treden. Het is ook onnodig, omdat op basis van de visie een verdere detaillering in een later stadium mogelijk is, en zelfs ongewenst, omdat het belangrijk is om de nodige flexibiliteit te houden zodat in de toekomst op nieuwe ontwikkelingen kan worden ingesprongen.

### 7.2 **Visie op hoofdlijnen**

#### **Openbare recreatie centraal**

Het, in beginsel kosteloos, duurzaam in stand houden van openluchtrecreatieve mogelijkheden aan brede groepen uit de bevolking is en blijft de centrale doelstelling van het *Meersch*. Daarnaast heeft natuurontwikkeling een belangrijke plaats. Waar mogelijk vindt een verweving tussen beide, alsmede een zorgvuldige afweging met andere functies, plaats. Het *Meersch* zal geen medewerking verlenen aan het tot stand brengen van recreatieve voorzieningen die de natuurlijke en landschappelijke waarden ernstig aantasten. Anderzijds is het *Meersch* terughoudend met natuurontwikkeling en met het tot stand brengen van ecologische verbindingen wanneer hierdoor de huidige en toekomstige recreatieve activiteiten in het gebied ernstig belemmerd worden.

#### **Doelgroepen**

Het Paterswoldsemeer-gebied heeft momenteel vooral een functie voor de bewoners uit de directe omgeving: Groningen-stad (met name de zuidelijke wijken), Haren en Eelde. Ook in de toekomst worden deze bewoners, alsmede de bewoners van de in de nabijheid nieuw te realiseren woonwijken, gezien als de primaire doelgroep. Er worden geen actieve pogingen ondernomen om bezoekers van elders te betrekken. Dit geldt tot op zekere hoogte ook voor watersporters van buitenaf. Het *Meersch* staat wel positief tegenover het mogelijk realiseren van een vaarverbinding met het Leekstermeer. Bedenkingen, zowel wat betreft de haalbaarheid als de wenselijkheid, heeft het *Meersch* bij de mogelijke realisatie van een vaarverbinding Paterswoldsemeer-Zuidlaardermeer. In de planvorming wordt wel rekening gehouden met de eventuele toekomstige realisatie van de verbinding met het Leekstermeer en niet met de totstandkoming van een verbinding met het Zuidlaardermeer.

#### **Uitgaan van de bestaande situatie**

Het Paterswoldsemeer-gebied kent vele kwaliteiten: Aantrekkelijke voorzieningen, goed onderhouden terreinen, goed zwemwater en dergelijke. Behoud, en zo nodig versterking, van deze kwaliteiten staat voorop. Dat wil zeggen, van die kwaliteiten die passen in het streefbeeld. Dit betekent dat niet alle voorzieningen die nog niet financieel of technisch zijn afgeschreven, per definitie behouden moeten blijven. Het betekent ook niet dat op alle locaties waar het onderhoudsniveau momenteel hoog is, dit zo moet blijven.

Omdat de visie betrekking heeft op een gebied dat al is ingericht, doet zich soms een discrepantie voor tussen hetgeen wenselijk is en hetgeen haalbaar is. Met name daar waar terreinen niet in het bezit zijn van het *Meersch* of in erfpacht zijn uitgegeven aan particulieren, doet zich dit probleem voor. Ook de hoogte van investeringen beperken de haalbaarheid soms.

### **Woningbouw en natuurontwikkeling**

In de nabijheid van het Paterswoldsemeer zijn twee belangrijke ontwikkelingen gaande die een nadrukkelijke invloed zullen hebben op het gebied: woningbouw en natuurontwikkeling.

Voor de nieuwe wijken Ter Borch en, in iets mindere mate, Piccardthof, vormt het Paterswoldsemeer-gebied samen met de Eelder- en Peizermeden het directe uitloopgebied vanuit de woonwijk. Met name voor het zuidelijke deel van de wijk Ter Borch vormt het Paterswoldsemeer-gebied het primaire uitloopgebied. Door het *Meersch* wordt hier op ingespeeld door aan deze zijde van het plangebied een groene zone te creëren met volop wandel- en fietsmogelijkheden. Gezien de waterrijke opzet van de wijk Ter Borch wordt ook een vaarverbinding gemaakt tussen het meer en de wijk.

Zowel aan de zuidzijde (Drentse Aa) als aan de westzijde van het plangebied (Eelder- en Peizermeden) vindt natuurontwikkeling plaats. Deze ontwikkeling wordt doorgetrokken in het Meerschapsgebied. Het deelgebied 'Oostoever' krijgt sterker dan reeds het geval is een natuurlijke invulling en ook aan de westzijde worden de natuurlijke en landschappelijke waarden versterkt. Het gaat om de ontwikkeling van robuuste en parkachtige natuur waarin natuurgerichte recreatievormen een belangrijke plaats krijgen. Op enkele plaatsen worden natuurlijke oevers gecreëerd. Door goede recreatiemogelijkheden te bieden in deze natuurlijke gebieden, zal de recreatieve druk op de (nieuw te ontwikkelen) kwetsbaardere gebieden buiten het plangebied geringer zijn.

Voor het gehele gebied geldt dat bij te nemen fysieke maatregelen, de ecologische component nadrukkelijk wordt meegewogen. Indien technisch en financieel mogelijk worden de maatregelen zodanig genomen dat de natuurlijke situatie wordt verbeterd.

### **Verbindingen**

De wandel-, fiets-, schaats- en vaarverbindingen binnen het plangebied en tussen het plangebied en de omgeving worden versterkt. Verbindingen met de omgeving worden, zoals reeds vermeld, gemaakt aan de westzijde van het plangebied (verbindingen met de wijk Ter Borch) maar ook aan de zuid-westzijde (verbindingen met Friescheveen en het gebied ten oosten hiervan).

### **Versterking van contrasten**

Het plangebied kent momenteel verschillende milieus maar deze zijn soms niet erg uitgesproken. De contrasten tussen de milieus mogen scherper: De stad mag levendiger, de Meerweg mag sterker een bruisend waterfront worden en de oostoever mag natuurlijker. Door deze contrasten te verscherpen wint het gebied aan attractiviteit. Als de oever aan de stadszijde een (bescheiden) boulevard wordt dan zullen mensen hier eerder flaneren dan in de huidige situatie. Als Loksland een mooi padenstelsel door een bosrijk gebied krijgt, dan zal hier aanmerkelijk meer gewandeld worden dan in de huidige situatie. En als er aan de Meerweg enkele gezellige terrassen aan het water komen dan zullen vele fietsers deze terrassen tijdens hun tochtje aan doen. Bij deze drie voorbeelden gaat het steeds om het versterken van sterke kanten, dus om het beter benutten van potenties. Deze kansen doen zich ook op andere locaties voor dan de drie die hier genoemd zijn.

Een aspect dat samenhangt met de contrasten, is het onderhoudsregime in het gebied.

Momenteel is het niveau van onderhoud in een groot deel van het gebied erg hoog.

De belevingswaarde van het gebied neemt toe door meer variatie aan te brengen. Dit kan door een hierop afgestemd onderhoudsregime. In de toekomst wordt het groenonderhoud sterker afgestemd op de specifieke functie en gewenste uitstraling van elke locatie.

### Veiligheid en toezicht

Er zijn enkele locaties in het gebied waar het publiek zich onveilig voelt en er zijn locaties waar geregeld vandalisme plaatsvindt. Het streven is om deze problemen vooral door middel van fysieke maatregelen op te lossen en slechts als de mogelijkheden hiervoor zijn uitgeput in te zetten op extra toezicht.

Het gebied rond Neerwold en de Vrije Weide krijgt nadrukkelijker een openbare functie waardoor de sociale controle toeneemt en de kans op ongewenst gedrag vermindert. Op de Kaapse Baan wordt na realisatie van de horecavoorziening verlichting geplaatst. Door de realisatie van voorzieningen op en nabij Kaapse Hoorn en de aantrekkelijkere inrichting van dit gebied lukt dit gebied minder dan momenteel het geval is uit tot vandalisme en is de sociale controle groter. Op enkele plaatsen worden maatregelen genomen om de verkeersveiligheid voor fietsers te vergroten. Op plaatsen waar dat nu nog niet het geval is wordt onderzocht op welke wijze de toegankelijkheid voor hulpdiensten kan worden verbeterd.

Deze fysieke maatregelen zullen niet alle veiligheidsproblemen uitbannen. Een goede controle door toezichthouders en politie blijft belangrijk. Het feit dat het plangebied onder twee verschillende politiekorpsen valt is hierbij een handicap. Het lijkt echter niet realistisch om één korps voor het gebied verantwoordelijk te maken. Een reële optie is wel om één veiligheidsplan te maken voor het gebied en om zorg te dragen voor een goede communicatie tussen de beide korpsen en het *Meersch* en tussen beide korpsen onderling. Voor zover afstemming er nog niet is worden hiertoe op korte termijn stappen gezet. Het *Meersch* is voorstander van een brede aanpak bij het opstellen van het veiligheidsplan en wil bij het opstellen ondernemers en recreatieverenigingen betrekken.

### Organisatievorm

De bestuursorganen van het *Meersch* spelen een belangrijke rol bij het reilen en zeilen van het Meerschgebied. Het is gewenst de bestuursorganen meer afstand te laten nemen van de praktijk en meer te laten sturen op hoofdlijnen. De mogelijkheden voor een efficiënt, zakelijk en marktgericht optreden worden hierdoor groter. Mede met het oog op de handhaving van de openbare functie is voldoende democratische controle uiteraard noodzakelijk. Volledige verzelfstandiging ligt vanuit dit oogpunt niet in de rede, daarom zal worden volstaan met het stroomlijnen van de huidige organisatie, waarbij duidelijke afspraken over taken en bevoegdheden zullen worden gemaakt.

In feite betreft dit een aanscherping van de huidige werkwijze.

### Financiën

Het bieden van openbare recreatievoorzieningen kost geld en mag ook geld kosten. Vanuit deze constatering baart de omvang van het tekort van het *Meersch* geen grote zorgen. Dit neemt echter niet weg dat, indien mogelijk, maatregelen zullen worden genomen die tot kostenbesparingen leiden (bijvoorbeeld minder onderhoudskosten) of activiteiten die extra baten opleveren (realisatie van een hotel? van extra vakantiewoningen? van een boulevard met voorzieningen?), althans voor zover andere doelstellingen hierdoor niet worden geschaad. Om een recreatievoorziening als het Paterswoldsemeer, en binnen deze voorziening ook de openbare delen, bij de tijd te houden, zijn ook investeringen nodig waar geen directe baten tegenover staan. Omvangrijke investeringen waar geen extra baten tegenover staan zullen in beginsel afhankelijk gemaakt worden van bijdragen van anderen, zoals subsidiegevers en/of marktpartijen.

Hierbij is het van belang dat het *Meersch* zoveel mogelijk zeggenschap houdt binnen het gebied, ondanks de externe (mede) financiering. In specifieke gevallen, waarbij de meerwaarde van een maatregel voor de kwaliteit van het gebied erg groot is, zal het *Meersch* deze maatregel nemen ook als geen bijdrage van anderen verkregen kan worden.

**Nieuwe recreatiewoningen**

Om redenen van compensatie voor als gevolg van door het *Meersch* genomen initiatieven te verplaatsen vakantiewoningen en daarnaast in mindere mate om het financiële tekort voor het *Meersch* omlaag te brengen, sluit het *Meersch* de realisatie van nieuwe recreatiewoningen niet uit. Met name op terreinen die momenteel geen duidelijke functies hebben en waar de realisatie van nieuwe vakantiewoningen geen kwalitatieve achteruitgang voor het gebied betekent, of liever nog, de kwaliteit ten goede komt, wordt nieuwbouw overwogen. Dit vraagt in eerste instantie om een goede communicatie met de gemeenten waar de nieuwbouw is voorzien, te meer daar het huidige bestemmingsplan dit niet toestaat.

**Flexibiliteit**

Om 'bij de tijd' te kunnen blijven is het belangrijk dat er in de toekomst flexibel met het Meerschapsgebied omgegaan kan worden. Dit betekent onder andere dat niet alle locaties die nu geen duidelijke functie hebben, meteen een functie gegeven moeten worden. Het is wenselijk dat enkele locaties 'oningericht' blijven zodat toekomstige ideeën hier vorm gegeven kunnen worden.

**Kostenverdeling**

Ten aanzien van de verdeling van de kosten tussen de drie deelnemende gemeenten worden nieuwe afspraken gemaakt.

**Groene onderlegger**

De visie is op meerdere kaarten weergegeven. In het vervolg van dit hoofdstuk zijn visiekaarten gewijd aan bepaalde thema's en deelgebieden. De eerste kaart die hier is weergegeven betreft de zogenoemde 'groene onderlegger'. Hierin wordt de relatie tussen het Paterswoldsemeer-gebied en de natuur(-ontwikkeling) in de omgeving in beeld gebracht. Tevens geeft deze kaart de diverse sferen weer waar in het plangebied naar gestreefd wordt.

**7.3****Uitwerking van enkele thema's****Beheer en onderhoud**

In de vorige paragraaf is reeds opgemerkt dat de contrasten binnen het gebied versterkt zullen worden. Dit gebeurt enerzijds door het gebruik van materialen en groenelementen sterker af te stemmen op de specifieke functie en gewenste uitstraling van elke locatie en anderzijds door een uitgekiend onderhoudsregime dat past bij de functie en de gewenste sfeer. Door middel van referentiebeelden is hier weergegeven hoe met diverse groenelementen en materialen en met beheers- en onderhoudsaspecten 'gespeeld' kan worden.

Voor (een deel van) het Paterswoldsemeer-gebied zal een beeld-kwaliteitsplan worden gemaakt en gekoppeld daaraan een plan voor beheer en onderhoud. Nader overwogen wordt of dit voor het gehele gebied zal plaatsvinden of uitsluitend voor de gebieden waar vergroting van de contrasten en van de variëteit in het onderhoudsniveau het meest gewenst wordt geacht. Deze gebieden zijn globaal deelgebied 2 (Hoornseplas), het noordelijke deel van deelgebied 3 (Groningerweg/Oude Badweg) en deelgebied 5 (Oostoever).

### Organisatie

In de vorige paragraaf is reeds opgemerkt dat het *Meersch*ap zal overgaan naar een aangepaste organisatiestructuur. Gekozen wordt voor het werken met meerjarenplannen waarin afspraken tussen het bestuur en de ambtelijke organisatie worden vastgelegd.

Er worden meerjaren-afspraken gemaakt over de door het ambtelijk apparaat te leveren prestaties, te hanteren budgetten, verantwoordelijkheden en bevoegdheden. Aan het begin van elk jaar worden in een werkplan meer gedetailleerd de plannen en begrotingen vastgelegd. Na afloop van elk jaar vindt, achteraf, een verantwoording plaats over onder andere de geleverde financiële en inhoudelijke prestaties. Tussentijds kunnen nog enkele tussenrapportages verschijnen, die een zuiver informatief karakter hebben.

Zoals uit het bovenstaande mag blijken, wordt er nadrukkelijk niet gekozen voor privatisering c.q. 'zelf ondernemen' daar hieraan verschillende bezwaren zijn verbonden:

1. Sectoren waar privatisering/zelf ondernemen (redelijk) succesvol is verlopen, zijn vooral de sectoren waar de betreffende instantie een monopoliepositie heeft of op het moment van privatisering had (voorbeeld: PTT). Het *Meersch*ap heeft ten aanzien van het 'verkoppen' van recreatiemogelijkheden echter veel concurrenten;
2. Privatisering/zelf ondernemen kan succesvol verlopen als men de kerndeskundigheid commercieel kan exploiteren (voorbeeld: HTM). Het *Meersch*ap zal zich in geval van privatisering op een markt begeven waar de concurrenten meer kennis van zaken hebben;
3. Privatisering/zelf ondernemen van het *Meersch*ap leidt tot ondernemen met overheidsgeld. Dit heeft een aantal bezwaren:
  - a. de vraag kan gesteld worden of ondernemen een taak is van de overheid.
  - b. een ondernemende overheid kan concurrentievervalsing betekenen voor het bedrijfsleven.
  - c. als het ondernemen niet slaagt, en de organisatie failliet gaat, wat gebeurt er dan met de recreatievoorzieningen?
  - d. de publieke taak (het in stand houden van een openbaar toegankelijke voorziening) kan strijdig zijn met de commerciële taak (winstmaximalisatie).

De conclusie luidt op basis van het bovenstaande, dat het zelf ontplooiën van commerciële activiteiten door het *Meersch*ap geen goede zet zou zijn. Dit neemt niet weg dat er wel marktgerichter gedacht en gehandeld kan worden. Dit betekent: ruimte bieden aan ondernemers en hen voor deze ruimte (fysiek en anderszins) een bedrag in rekening brengen. Met de middelen die dit oplevert kan vervolgens het *Meersch*ap aan de slag.

### Promotie en samenwerking

Zoals in hoofdstuk 2 is aangegeven heeft het *Meersch*ap in het verleden meerdere malen pogingen gedaan om een structurele samenwerking tussen de diverse verenigingen en ondernemers in het gebied tot stand te brengen, bijvoorbeeld ten aanzien van promotie. Het *Meersch*ap zal niet opnieuw pogingen doen om tot grotere samenwerking te komen met deze partijen. De huidige werkwijze van het *Meersch*ap blijft hiermee dus gehandhaafd.

Wat het *Meersch*ap extra zal doen is het organiseren van een jaarlijkse bijeenkomst voor ondernemers, verenigingen, pachters en andere gebruikers van het gebied. In deze bijeenkomst zal door het *Meersch*ap verslag worden gedaan van de zaken die het afgelopen jaar tot stand zijn gebracht en van de taken die voor het komende jaar gepland zijn. Tevens kunnen de aanwezigen hun ideeën en wensen kenbaar maken. Een ander initiatief van het *Meersch*ap is om de relaties te verstevigen met de Vereniging Natuurmonumenten, eigenaar van het Friescheveen, en met de eigenaar van het Elsburger Onland.

## 7.4

**Uitwerking per deelgebied**

De globale beleidsvisie, zoals deze in paragraaf 7.1 is weergegeven, is uitgewerkt per deelgebied, zowel in tekst als in beeld. Voor elk deelgebied zijn de hoofdlijnen van de voorgestane ontwikkeling bovendien vervat in een of enkele termen.

**1. Stadsrand: Levendigheid**

Het stadse karakter van dit gebied wordt versterkt. Dit gebeurt door de Gasthuiskade, de Zwanenhals, de Zunneriepe en Kaap Hoorn nadrukkelijk als één gebied te ontwikkelen waarbij als streefbeeld geldt: een levendige boulevard. Horecavoorzieningen en boetiekjes, al dan niet in tijdelijke vorm, kunnen in dit gebied een plaats krijgen en er kunnen activiteiten georganiseerd worden (markten en dergelijke).

Op Kaap Hoorn wordt naar verwachting op korte termijn een café-restaurant gerealiseerd. In de toekomst wenst het *Meersch*chap op deze locatie een hotel. De realisatie van deze voorzieningen is afhankelijk van initiatieven vanuit de particuliere sector. Ten aanzien van de Zwanenhals geldt het streven om een jachthaven te ontwikkelen waar, anders dan nu het geval is, boten ook 's nachts kunnen blijven liggen. Gekoppeld aan de haven zou een horecavoorziening, zoals een theehuis of een ijssalon een plaats kunnen krijgen.

Daarnaast dienen ook plaatsen gereserveerd te blijven voor schepen die voor kortere tijd willen aanleggen, bijvoorbeeld voor het doen van boodschappen of een bezoekje aan de Grote Markt. De locatie achter de Meerschapsboerderij is in beginsel beschikbaar voor nieuwe activiteiten. Er worden heldere visuele en functionele relaties gelegd tussen de diverse nieuwe en bestaande voorzieningen. De ontwikkelingen worden zodanig vormgegeven dat zij niet tot overlast voor de bewoners van de aangrenzende woonwijk leiden.

Het *Meersch*chap zal de plannen voor dit deelgebied op korte termijn nader detailleren.

Het bestuur realiseert zich dat er in de wijk Hoornse Meer sprake is van een tekort aan parkeerplaatsen. De parkeervoorzieningen bij de Hoornseplas zelf, zijn echter bij extreme drukte niet vol. Met de gemeente Groningen zal overleg worden gevoerd over mogelijke oplossingsmaatregelen, waarbij een betere spreiding en/of verwijzing mogelijk tot oplossingen kan leiden.

**2. Hoornseplas: Behoud, upgrading en functieverbreiding**

De in voorbereiding zijnde plannen voor de verbetering van de voorzieningen (sanitair, horeca, fietsenstalling) worden uitgevoerd. Zoals in hoofdstuk 2 is opgemerkt, is het aantal speelvoorzieningen rond de plas momenteel beperkt. Uitbreiding is niet op korte termijn noodzakelijk. Met het oog op de kosten worden voornamelijk geen extra speelvoorzieningen gerealiseerd. Andere maatregelen hebben momenteel meer prioriteit. Over enkele jaren zal een uitbreiding van het voorzieningenniveau heroverwogen worden.

De Palenberg en andere bestaande speelvoorzieningen worden in stand gehouden. Het hoge onderhoudsniveau van de ligweiden direct aan het water wordt gehandhaafd. Sommige terreinen die op grotere afstand van het water liggen zullen een iets ruiger karakter krijgen.

De omgeving van de Hoornseplas zal een bredere functie krijgen dan nu het geval is. Het gebied zal ook een nadrukkelijke functie als stadspark gaan vervullen, met name voor de bewoners van de wijk Ter Borch.

De inrichting van het gebied zal worden aangepast. In de huidige situatie kent het gebied een duidelijke voorkant (het meer) en een achterkant (de bomen en struiken langs het Achterom). In de nieuwe situatie zal de gerichtheid op de plas minder sterk worden, door aanpassing van het padenpatroon en van de groenelementen. Het gebied zal opener worden aan de zijde van de Groningerweg.

Tussen de wijk Ter Borch en de Groningerweg zal een brede groenstrook komen. Vanuit dit groengebied worden goede aansluitingen voor fietsers en wandelaars gemaakt naar het Paterswoldsemeer-gebied, en wel naar die locaties binnen dit gebied waar je de mensen iets kunt bieden. Ook de aansluiting tussen het zuidelijke deel van de wijk Ter Borch, dat een zeer groen karakter krijgt, en het Meerschapsgebied krijgt aandacht.

In het op te stellen inrichtingsplan voor dit gebied zal aandacht worden geschonken aan verdere optimalisatie van de verschillende verkeersstromen van en naar de Hoornseplas.

In hoofdstuk 2 is opgemerkt dat de parkeerplaatsen bij de Hoornseplas een overcapaciteit

hebben. De afschaffing van betaald parkeren wordt momenteel niet overwogen. Indien blijkt dat de overcapaciteit structureel is kan een deel van de parkeerplaatsen worden opgeheven. Nieuwe activiteiten kunnen hier dan een plaats krijgen.

Ook ten zuidwesten van de Hoornseplas is ruimte beschikbaar. Dit gebied wordt eveneens aangewezen als mogelijke toekomstige ontwikkelingslocaties. Goede ideeën van particulieren passend binnen de doelstellingen van het *Meersch*chap kunnen op deze locaties vorm krijgen. Bij de beoordeling of een activiteit passend is, geldt een aantal criteria. Belangrijke criteria zijn: de oever dient openbaar toegankelijk te blijven, de activiteit mag geen overlast veroorzaken voor bestaande functies of ernstige beperkingen opleggen aan eventuele toekomstige ontwikkelingen in de nabijheid, de te realiseren voorziening moet een aantrekkelijke uitstraling hebben en de activiteit moet bij voorkeur voor het *Meersch*chap tot extra baten leiden. De voorkeur gaat uit naar voorzieningen die een impuls kunnen geven aan het totale gebied, bijvoorbeeld doordat er relaties worden gelegd met bestaande voorzieningen of met bestaande kwaliteiten van het gebied. Zonder a-priori andere voorzieningen uit te sluiten, zijn voorzieningen waaraan wordt gedacht: een camper-terrein, een hotel, een pitch-and-put-baan en een sauna.

### **3. Groningerweg/Oude Badweg: Openbaarheid en waakzaamheid ten aanzien van kwaliteit**

De scheiding tussen deelgebied 3 en deelgebied 2, zoals deze in de analysefase is gemaakt, is in de toekomst minder scherp. Ook wordt de relatie tussen deelgebied 3 en deelgebied 1 versterkt. De locaties Neerwold, Damstee en 't Wold krijgen een nadrukkelijke openbare recreatieve functie met volop wandel- en fietsmogelijkheden. De Nij-Dam wordt een belangrijke schakel tussen dit gebied en Kaap Hoorn voor voetgangers.

In de uitwerking van de plannen voor herinrichting van het oevergebied zal het voorkomen van overlast door bezoekers een belangrijk aandachtspunt zijn. Door een goede geleiding van bezoekers kan een verantwoorde scheiding tussen functies (met name recreatieve bewoning) in het gebied gemaakt worden. Naar verwachting zal door de voorgestelde maatregelen de sociale controle in het gebied verhoogd worden.

Vanuit het gebied met verblijfsrecreatieve voorzieningen wordt een vaarverbinding gemaakt naar de waterrijke wijk Ter Borch. Deze verbinding kan door kano's, roeiboten, kleinere zeilboten en jachtjes en door schaatsers worden gebruikt. De verbinding is ook van betekenis als ecologische verbinding. Behalve ten behoeve van de vaarverbinding, krijgt het gebied met verblijfsrecreatie geen openbare functie. Voor wandelaars of fietsers is het gebied namelijk weinig aantrekkelijk. Het gebied met verblijfsrecreatie baart met het oog op de toekomst zorgen. De ruimte voor vergroting van caravans en vakantiehuizen en voor vergroting van de ruimte rond de verblijven is zeer beperkt. Ook de mogelijkheden voor het *Meersch*chap om dit kwaliteitsprobleem op te lossen zijn zeer beperkt.

Permanente bewoning van de voorzieningen op deze locatie is en blijft verboden. Het *Meersch*chap geeft waar mogelijk steun aan de gemeenten om permanente bewoning tegen te gaan.

Het *Meersch*chap sluit de realisatie van nieuwe vakantiehuizen niet uit. Er wordt concreet aan één locatie gedacht: het gebied Veurste tocht. Hier is ruimte voor de realisatie van circa 20 recreatiehuizen. De strook waar de recreatiehuizen zijn voorzien kent geen hoge natuurlijke waarden en wordt momenteel niet recreatief gebruikt. Wel wordt de strook gebruikt als tuin en illegaal als stortplaats van (tuin-)afval. Het is een nogal rommelig gebied. De eventuele bouw kent geen visuele bezwaren. Slechts vanaf een klein deel van het meer bestaat zicht op de mogelijke bouwlocatie. De eilanden onttrekken de locatie voor de meeste plaatsen aan het zicht. Desondanks zal uiteraard veel aandacht worden geschonken aan een mooie inrichting en een aantrekkelijke vormgeving van de vakantiehuizen. Bovendien heeft het bestuur besloten dat er eerst onderzoek moet komen naar de huidige natuurlijke waarden en de gevolgen van de bouw van de recreatiehuizen voor die waarden. Daarnaast zal de mogelijkheid voor een goede ontsluiting van het gebied een essentiële voorwaarde voor realisering zijn. De nieuwe vakantiehuizen zullen dienen ter compensatie van vakantiehuizen die elders verloren gaan als gevolg van initiatieven van het *Meersch*chap.

Voor de realisatie van recreatiewoningen is aanpassing van het bestemmingsplan noodzakelijk. Afstemming met de gemeente Haren (recreatiewoningen) is dan noodzakelijk.

De gazons bij de Noordwesthoek worden de laatste jaren steeds intensiever gebruikt. Een verdere intensivering wordt door het *Meersch* niet aangemoedigd. Er worden geen extra voorzieningen aangelegd.

In het gebied In de Leegte is, op termijn, een ecologische verbinding tussen het Paterswoldsemeer en het Elsburger Onland voorzien. De toekomst van de vakantiewoningen wordt nader onderzocht. Voor de vormgeving en inrichting van de verbinding zullen externe deskundigen worden geraadpleegd. Bovendien zal er overleg plaatsvinden met de eigenaar van het Elsburger Onland.

#### **4. Meerweg/Friescheveen: Veiligheid en attractiviteit**

Wat het *Meersch* graag zou wensen, is om van de Meerweg een bruisend waterfront te maken, met functies op het gebied van de watersport en horeca. Hierbij zou kunnen worden teruggegrepen op de historie en de grandeur die deze locatie in het verleden had. De mogelijkheden van het *Meersch* om hier iets aan te veranderen zijn beperkt. Oorzaak hiervan is enerzijds de beperkte fysieke ruimte voor nieuwe voorzieningen en anderzijds het feit dat een deel van de problematiek samenhangt met commerciële voorzieningen waarop de invloed van het *Meersch* beperkt is. Waar mogelijk zal het *Meersch* zijn streven echter vorm geven.

Behalve de uitstraling vraagt ook de verkeersveiligheid van de Meerweg aandacht. Eén van de huidige problemen betreft de verkeersveiligheid voor gebruikers (zoals (brom-)fietsers, wandelaars en skaters) van het fietspad langs de Meerweg. Met name bij de in- en uitritten van parkeerplaatsen is de situatie gevaarlijk. Bomen, struiken en straatmeubilair (met name reclameborden) beperken het zicht vanuit sommige uitritten. Door het snoeien en/of verwijderen van de bewuste bomen en struiken en het verplaatsen van hinderlijk straatmeubilair wordt dit probleem aangepakt.

Andere maatregelen om de verkeersveiligheid te verhogen kunnen zijn het beter markeren van het fietspad, bijvoorbeeld door het pad rood te kleuren, en het nemen van snelheidsremmende maatregelen voor het autoverkeer. Deze maatregelen zijn relatief duur en worden vooralsnog niet genomen.

Een probleem dat in hoofdstuk 2 is geconstateerd is dat er aan de Meerweg een tekort is aan parkeerplaatsen. De fysieke ruimte ontbreekt om dit probleem op te lossen. Door het beter benutten van de bestaande parkeergelegenheden, met name de parkeergelegenheid bij jachthaven De Zuidwesthoek, kan het parkeerprobleem grotendeels worden ondervangen. Horeca-ondernemers kunnen hun gasten op deze mogelijkheden wijzen.

Meer horecavoorzieningen die zich richten op recreanten (fietsers, wandelaars, watersporters) zijn gewenst. Dit kan doordat bestaande horeca-voorzieningen zich meer op deze groepen gaan richten. Daarnaast zou een nieuwe horecavoorziening een plek kunnen krijgen in dit deelgebied. De fysieke ruimte hiervoor is echter beperkt. Een kans ligt er bij De Lijte. Een eenvoudige horecavoorziening met een terras, die 's zomers en 's winters geopend is, zou hier de snackwagen kunnen vervangen. Het is hierbij van belang dat de oever zijn openbare functie kan blijven behouden. Het initiatief voor veranderingen van de bestaande horecavoorzieningen ligt bij de particuliere sector.

#### **5. Oostoever: Natuurlijkheid en openbaarheid**

De oostoever krijgt een nadrukkelijker natuurlijk accent, waarbij de huidige natuurlijke en landschappelijke waarden het uitgangspunt vormen. Dit betekent dat het zuidelijke deel van het plangebied een open karakter houdt, Loksland en Helperland bosrijk blijven en Volemade en Gasthuisland afwisselend parkachtig en ruiger. Binnen deze bestaande structuren worden de verschillende accenten extra aangezet, door middel van een bij het landschapstype en de functie passende beplanting, (op termijn) passende materialen voor de paden en een op het landschapstype toegesneden onderhoudsniveau. Ten aanzien van de paden geldt dat materialen

met een natuurlijke uitstraling in het algemeen de voorkeur genieten boven geasfalteerde paden. Vervanging van asfalt-paden zal in beginsel echter niet plaatsvinden zolang deze in functionele zin nog voldoen.

De toegankelijkheid, zowel in juridische zin als in fysieke zin, wordt vergroot waardoor het gebied voor fietsers en wandelaars aantrekkelijker wordt. De mogelijkheden voor de realisatie van paden door het agrarisch gebied zijn afhankelijk van de medewerking van de eigenaar. Het streven is om gescheiden van elkaar een wandel- en een fietspad te realiseren. Dit wandel- en fietspad kan aansluiten op het verder te ontwikkelen pad ten oosten van het Friescheveen. Deze paden kunnen enerzijds aansluiten op de recreatieve verbindingen naar Eelde/Paterswolde en anderzijds naar Glimmen en Appelbergen. Alvorens tot realisering wordt overgegaan, zal eerst onderzoek worden gedaan naar de mogelijke gevolgen voor de fauna (met name weidevogels) van deze ingrepen.

Op Loksland worden de recreatieve mogelijkheden nader onderzocht. De mogelijkheden voor verbetering van de bereikbaarheid van de scoutinggebouwen op Loksland door hulpdiensten worden eveneens onderzocht.

Nabij de kanoboerderij worden wellicht mogelijkheden geschapen voor kanopolo.

Helperland houdt een nadrukkelijke natuurfunctie. Het eiland wordt niet voor recreanten ontsloten.

Aan de Lage wal wordt de oever verbreed, door de oever in westelijke richting uit te breiden. Er wordt een meer natuurlijke oever gecreëerd met rietgordels en plasbermen. Het smalle Molenpad wordt verbreed. Voor het pad wordt materiaal gebruikt met een natuurlijke uitstraling.

In de Hoornerbucht worden 5 à 10 extra steigers gemaakt.

In het gebied Gasthuisland en Volemade wordt het onderhoudsregime nadrukkelijker afgestemd op het gewenste kwaliteitsniveau. Dit gewenste niveau is gemiddeld ruiger dan het huidige niveau. Indien nodig zullen extra wandelpaden worden gerealiseerd, met een eenvoudige uitstraling.

Ten einde de verkeersveiligheid en (vooral) de beleving voor recreanten te verbeteren, wordt het autoverkeer van een groot deel van de Hoornsedijk geweerd, met uitzondering van bestemmingsverkeer en auto's met een ontheffing (zoals gehandicapten). Voor hen geldt een beperkte maximumsnelheid. De parkeerplaats bij de sluis wordt opgeheven. Enkele parkeerplaatsen voor gehandicapten blijven gehandhaafd. Zuidelijker aan de Hoornsedijk wordt een parkeerplaats gerealiseerd. De exacte locatie dient nader te worden bepaald.

Het overleg over de ontheffing voor de twaalf in het Hoornsediep gelegen woonschepen wordt voortgezet. Doel is om goede afspraken te maken over de toekomst van dit gebied. Garanties voor de kwaliteit van de schepen en van het gebied rondom de schepen zijn belangrijk.

Met name het oostelijk deel van het Paterswoldsemeer-gebied biedt goede, en in de toekomst steeds betere, mogelijkheden voor natuur- en milieu-educatie. Het is aan de instanties die reeds op dit vlak actief zijn, of dit willen worden, om deze kansen te benutten.

## **6. Water en eilanden: Behoud en beter benutten eilanden**

Op het water verandert er weinig. Het aantal aanlegsteigers op de eilanden wordt iets vergroot (circa 5 extra). Bestudeerd zal worden of het financieel haalbaar is om een van de nieuwe steigers op de eilanden toegankelijk te maken voor gehandicapte watersporters.

Er worden geen sanitaire voorzieningen gemaakt op de eilanden. De kosten van aanleg (o.a. van riolering) en onderhoud worden te hoog geacht. De mogelijkheden om vuilwatertanks van pleziervaartuigen te legen worden vergroot. Er worden mogelijkheden gecreëerd (uitpompstations) bij de Zwanenhals en mogelijk bij de sluis. Er wordt aansluiting gezocht bij landelijke projecten op dit gebied.

Het *Meersch* wil, gezien de recreatieve functie van het gebied, de diepte van het meer in de gaten houden. Het *Meersch* zal in overleg met de huidige gebruikers en/of door extern onderzoek trachten eventuele daadwerkelijke knelpunten in beeld te brengen.

Een baggerplan staat vooralsnog niet op de planning.

## 8 Actieplan

### 8.1 Inleiding

In het vorige hoofdstuk is een groot aantal acties de revue gepasseerd. In dit hoofdstuk zijn de verschillende acties meer in detail beschreven. Er is aangegeven wat het doel is van de actie, wie de initiatiefnemer zal moeten zijn, welke andere partijen erbij betrokken moeten worden, voor wie de actie financiële gevolgen heeft en, indien de hiervoor noodzakelijke informatie beschikbaar is, hoe hoog de kosten zullen zijn, welke prioriteit de actie heeft en op welke termijn deze actie vorm zal krijgen. Voorts is de actie inhoudelijk verder uitgewerkt. Hierbij is globaal aangegeven welke deelacties ondernomen moeten worden. De weergave van deelacties is indicatief. In werkelijkheid zullen soms meerdere stappen noodzakelijk zijn. De prioriteit van de diverse acties en de termijn waarop de acties zullen worden uitgevoerd zijn samengevoegd onder het kopje 'tijd'. Ten aanzien van de termijn wordt met korte termijn bedoeld binnen 1 jaar, met middellange termijn 1 à 5 jaar en met lange termijn meer dan 5 jaar. Ten aanzien van de prioriteit wordt gesproken in de termen hoog, middel en laag. Ten aanzien van financiën zijn alle genoemde bedragen exclusief B.T.W. Daar waar een totaalpost voor uitvoering is genoemd, zijn daarin de kosten voor het maken van een bestek en voor directievoering meegenomen.

In dit hoofdstuk wordt elk van de deelgebieden in een aparte paragraaf besproken. Deze paragrafen worden vooraf gegaan door een paragraaf waarin de acties worden besproken die niet op één deelgebied betrekking hebben. Het hoofdstuk wordt afgesloten met een kort overzicht van alle acties waarin deze in de tijd zijn weergegeven.

Bij lezing van dit hoofdstuk zal opvallen dat er een groot aantal fysiek-ruimtelijke maatregelen wordt voorgesteld. Dit wekt mogelijk de suggestie dat het plangebied een groot gebrek aan voorzieningen kent. Uit de voorgaande hoofdstukken blijkt echter dat dit niet het geval is. Desondanks worden de fysieke maatregelen van belang geacht. Ze zijn nodig om beleidsmatig belangrijke elementen uit de visie vorm te geven, zoals meer variatie, betere verbindingen, inspelen op ontwikkelingen in de omgeving, et cetera.

### 8.2 Acties algemeen

#### A.1 Meer variatie in natuurlijke terreingedeelten

Inhoud:	Opstellen van een beeld-kwaliteitsplan en, gekoppeld hieraan, een nieuw beheers- en onderhoudsplan voor een groot deel van het Paterswoldsemeer-gebied. Herinrichting conform het gewenste beeld. Daarna beheer en onderhoud plegen conform het plan.
Doel:	Meer variatie, lagere onderhoudskosten
Initiatiefnemer:	<i>Meersch</i>
Betrokkenen:	In- en Externe deskundigen
Financiën:	De gezamenlijke kosten voor het opstellen van een beeld-kwaliteitsplan, een beheer- en onderhoudsplan en een bestek bedragen naar verwachting circa f 30.000,- à f 35.000,- wanneer dit volledig door externe deskundigen plaatsvindt. De kosten voor herinrichting zijn sterk afhankelijk van het gewenste beeld. Het omvormen van een parkachtig gebied tot een ruig gebied kost circa f 40.000,- per ha, aan het 'laten verruigen' van grasland zijn geen kosten verbonden. Na uitvoering van de werken is sprake van een daling van de onderhoudskosten. Voor gebieden met opgaand groen (bomen en struiken) zal een verruiging een besparing van circa 10% betekenen, voor grasvelden is bij verruiging een besparing met een factor 3 mogelijk. Randvoorwaarde voor actie A.1 is dat er netto minimaal van een kosten-neutrale situatie sprake is, kortom dat de plan- en realisatiekosten op termijn worden terugverdiend door lagere beheers- en onderhoudskosten.
Tijd:	Hoge prioriteit, opstellen van het plan op korte termijn.

A.2 Organisatievorm

Inhoud:	Aanpassen van de organisatievorm waarbij het ambtelijke apparaat meer gestroomlijnd wordt en de bestuursorganen meer op hoofdlijnen gaan sturen. Vertrekpunt blijft dat het <i>Meersch</i> chap onderdeel blijft van het openbaar bestuur, de publieke functie blijft centraal staan. De acties bestaan uit het uitwerken van de nieuwe organisatiestructuur, overeenstemming bereiken hierover en invoeren ervan.
Doel:	Efficiënter, zakelijker en marktgerichter optreden van het <i>Meersch</i> chap.
Initiatiefnemer:	<i>Meersch</i> chap
Betrokkenen:	Eventueel externe deskundigen
Financiën:	Kosten afhankelijk van mate waarin externe deskundigen worden betrokken. Kosten voor rekening van het <i>Meersch</i> chap.
Tijd:	Hoge prioriteit, op korte termijn realiseren.

A.3 Jaarlijkse bijeenkomst

Inhoud:	Voor gebruikers van het gebied wordt er één keer per jaar een bijeenkomst georganiseerd waarin door het <i>Meersch</i> chap verslag wordt gedaan van de zaken die het afgelopen jaar tot stand zijn gebracht en van de taken die voor het komende jaar gepland zijn. Tevens kunnen de aanwezigen hun ideeën en wensen kenbaar maken. Deze bijeenkomst betekent voor belangstellenden een extra kans om, naast de AB-vergaderingen, invloed uit te oefenen.
Doel:	Voeding vanuit het veld, creëren van draagvlak
Initiatiefnemer:	<i>Meersch</i> chap
Betrokkenen:	Ondernemers, verenigingen, pachters en andere gebruikers van het gebied.
Financiën:	Bepaalde kosten mee verbonden, voor rekening van het <i>Meersch</i> chap
Tijd:	Hoge prioriteit, op korte termijn realiseren.

A.4 Kostenverdeling

Inhoud:	Invoeren van een nieuwe systematiek voor de verdeling van de kosten tussen de drie deelnemende gemeenten. Een besluit hieromtrent wordt genomen op basis van een notitie van 'Oranjewoud' hierover.
Doel:	Verdeling van de kosten die recht doet aan de huidige situatie.
Initiatiefnemer:	<i>Meersch</i> chap
Betrokkenen:	deelnemende gemeenten
Financiën:	Kosten voor advies 'Oranjewoud'. Geen aanvullende kosten mee verbonden.
Tijd:	Hoge prioriteit, op korte termijn realiseren.

A.5 Nauwere contacten met eigenaren Friescheveen en Elsburger Onland

Inhoud:	Het <i>Meersch</i> chap zal vaker contact zoeken met de eigenaren van het Friescheveen en het Elsburger Onland om de eigen plannen toe te lichten en te informeren naar de plannen bij de andere partijen.
Doel:	Betere afstemming
Initiatiefnemer:	<i>Meersch</i> chap
Betrokkenen:	Vereniging Natuurmonumenten en particuliere eigenaar Elsburger Onland
Financiën:	Geen meerkosten (out-of pocket-kosten) voor <i>Meersch</i> chap mee gemoeid.
Tijd:	Deze actie heeft geen hoge prioriteit maar aangezien er weinig tijd mee is gemoeid zal de actie op korte termijn vorm krijgen.

A.6 Opstellen veiligheidsplan

Inhoud:	Opstellen van één veiligheidsplan voor het totale meerschapsgebied.
Doel:	Vergroten van de veiligheid
Initiatiefnemer:	<i>Meersch</i> chap
Betrokkenen:	drie gemeenten, twee betrokken politiecorpsen, ondernemers en recreatieverenigingen
Financiën:	Uitgangspunt is dat hiermee geen meerkosten zijn gemoeid.
Tijd:	De prioriteit voor deze actie is 'middel'. De actie zal op korte tot middellange termijn worden uitgevoerd.

**8.3****Acties deelgebied 1 - Stadsrand**1.1 Versterking van de gehele strook van de Gasthuiskade tot Kaap Hoom

Inhoud:	Creëren van een levendige boulevard, met (kleinschalige) winkel- en horecavoorzieningen, plaats voor markten en andere activiteiten en dergelijke. Bij voorkeur hebben deze voorzieningen en activiteiten een relatie met de watersport. De acties bestaan uit het maken van een inrichtingsschets voor dit gebied (met name Zunneriepe en Zwanenhals) en vervolgens de uitvoering van dit plan. Dit laatste ligt deels bij ondernemers. Deze actie heeft een relatie met de andere acties in dit deelgebied.
Doel:	Meer levendigheid, extra inkomsten voor het <i>Meersch</i> chap
Initiatiefnemer:	<i>Meersch</i> chap
Betrokkenen:	Gemeente Groningen, gemeente Haren, ondernemers

Financiën:	Uitgangspunt is dat de globale planvorming in eigen beheer gebeurt. Hieraan zijn dan geen meerkosten verbonden. Kosten voor uitvoering komen deels voor rekening van ondernemers, deels van het <i>Meersch</i> ap (maatregelen gerelateerd aan openbare voorzieningen). Uitgangspunt is dat deze actie voor het <i>Meersch</i> ap netto tot een voordelig resultaat leidt.
Tijd:	De prioriteit voor deze actie is hoog. Op korte tot middellange termijn wordt een inrichtingsplan gemaakt, realisatie zal op middellange termijn een aanvang hebben.

#### 1.2 Horeca-gelegenheid op Kaap Hoorn

Inhoud:	Realisatie van een café-restaurant op Kaap Hoorn. De acties bestaan uit de bouw van de voorziening en de realisatie van de noodzakelijke infrastructuur.
Doel:	Meer levendigheid, inkomsten voor het <i>Meersch</i> ap
Initiatiefnemer:	Ondernemer
Betrokkenen:	<i>Meersch</i> ap, gemeente Haren
Financiën:	Kosten en baten voor ondernemer. Het <i>Meersch</i> ap heeft opbrengsten verkregen uit de verkoop van de grond.
Tijd:	De prioriteit is hoog. Het tijdstip van uitvoering is afhankelijk van de ondernemer.

#### 1.3 Lantaarnpalen op de Kaapsebaan

Inhoud:	Plaatsen van lantaarnpalen op de Kaapsebaan
Doel:	Verhogen veiligheid en aantrekkelijkheid
Initiatiefnemer:	<i>Meersch</i> ap
Betrokkenen:	<i>Meersch</i> ap + ondernemer
Financiën:	Kosten voor rekening van <i>Meersch</i> ap (gereserveerd).
Tijd:	De prioriteit is hoog. Het tijdstip van uitvoering is afhankelijk van het tijdstip van realisatie van de horecagelegenheid.

#### 1.4 Hotel bij Kaap Hoorn

Inhoud:	Realisatie van een hotel bij Kaap Hoorn.
Doel:	Meer levendigheid, inkomsten voor het <i>Meersch</i> ap
Initiatiefnemer:	Ondernemer
Betrokkenen:	<i>Meersch</i> ap, gemeente Haren
Financiën:	Kosten voor rekening ondernemer. Deze actie zal tot extra inkomsten leiden voor het <i>Meersch</i> ap.
Tijd:	Het tijdstip van uitvoering is afhankelijk van de ondernemer.

#### 1.5 Jachthaven in de Zwanenhals

Inhoud:	Realisatie van een jachthaven waar, anders dan nu, ook 's nachts boten kunnen blijven liggen. De actie bestaat concreet uit het bepalen van de haalbaarheid (financieel, maatschappelijk draagvlak). Indien het plan haalbaar is: uitvoering.
Doel:	Meer levendigheid, meer mogelijkheden voor watersporters, inkomsten voor het <i>Meersch</i> ap
Initiatiefnemer:	<i>Meersch</i> ap
Betrokkenen:	Ondernemer, Gemeente Groningen, gemeente Haren
Financiën:	Kosten voor planvorming in principe voor de ondernemer. Uitvoeringskosten deels voor rekening ondernemer, deels voor het <i>Meersch</i> ap (openbare voorzieningen). Uitgangspunt is dat deze actie voor het <i>Meersch</i> ap netto tot een voordelig resultaat leidt of minimaal budgettair neutraal kan worden uitgevoerd.
Tijd:	De globale planvorming zal worden meegenomen in actie 1.1. De uitwerking wordt overgelaten aan een geïnteresseerde ondernemer. Het tijdstip van realisatie is van deze ondernemer afhankelijk.

## 8.4

### Acties deelgebied 2 - Hoornseplas

#### 2.1 Verbeteren van de voorzieningen bij de Hoornseplas (sanitair, horeca, fietsenstalling)

Inhoud:	Aanpassen van de sanitaire voorzieningen, de horecavoorzieningen en de fietsenstalling. De plannen hiervoor zijn reeds gemaakt. Uitvoering zal op korte termijn plaatsvinden.
Doel:	Voldoen aan de eisen van deze tijd, extra inkomsten genereren.
Initiatiefnemer:	<i>Meersch</i> ap
Betrokkenen:	Externe deskundigen en ondernemers
Financiën:	Kosten deels voor rekening ondernemers, deels voor <i>Meersch</i> ap, reeds gereserveerd.
Tijd:	De prioriteit is hoog. De actie loopt reeds.

#### 2.2 Herinrichting groengebied bij Hoornseplas, aansluiten bij Ter Borch

Inhoud:	De inrichting van het gebied wordt aangepast. De gerichtheid op de plas wordt minder sterk, het padenpatroon en de groenelementen worden aangepast, vanuit Ter Borch worden goede aansluitingen gemaakt naar het Paterswoldsemeer-gebied. De concrete acties bestaan uit het opstellen van een plan en het uitvoering geven daaraan. De relatie met de acties A.1 en 2.1 zijn belangrijk.
---------	---

Doel:	Het gebied rondom de Hoornseplas een bredere functie geven dan nu het geval is, met name voor de bewoners van de wijk Ter Borch.
Initiatiefnemer:	<i>Meersch</i> chap
Betrokkenen:	Gemeente Tynaarlo, eventueel externe deskundigen.
Financiën:	De kosten voor de planvorming bedragen naar verwachting circa f 30.000,-. De kosten voor de uitvoering van dit project bedragen naar verwachting circa f 960.000,-, uitgaande van herinrichtingskosten van f 40.000,-/ha en 24 ha in te richten gebied. Bij deze kostenraming is een bedrag voor de realisatie van nieuwe wandelpaden meegenomen. Met kosten voor nadere infrastructuur is geen rekening gehouden. Bij een koppeling met andere acties (onder andere actie A1) zijn financiële voordelen mogelijk in de planfase en de uitvoeringsfase. Het <i>Meersch</i> chap zal niet zelf bijdragen in de kosten. Het streven is de kosten onder te brengen in de exploitatie van plan Ter Borch of om andere subsidie-bronnen te gebruiken.
Tijd:	Prioriteit hoog. Planvorming vindt bij voorkeur op korte termijn plaats en is afhankelijk van de financiering.

## 8.5

### Acties deelgebied 3 - Groningerweg/Oude Badweg

#### 3.1 Herinrichting van het gebied Neerwold, Damstee, 't Wold

Inhoud:	Dit gebied krijgt een nadrukkelijke openbare recreatieve functie met volop wandel- en fietsmogelijkheden. De concrete acties bestaan uit het opstellen van een plan en het uitvoering geven daaraan. De relatie met de acties A.1, 2.2 en 3.2 zijn belangrijk.
Doel:	Uitbreiding van de wandel- en fietsmogelijkheden, onder meer voor de bewoners van Ter Borch
Initiatiefnemer:	<i>Meersch</i> chap
Betrokkenen:	Eventueel externe deskundigen
Financiën:	De kosten voor herinrichting van dit gebied bedragen naar verwachting circa f 150.000,- (f 30.000,-/ha, 5 ha). De kosten voor de realisatie van wandel- en fietspaden bedragen circa f 140.000,-. Hierbij is uitgegaan van 1.000 m schelpen-fietspad <sup>2</sup> à f 80,-/m, 1.000 m half-verhard wandelpad à f 45,-/m en 700 m onverhard wandelpad à f 20,-/m. Deze kosten komen voor rekening van het <i>Meersch</i> chap en van subsidiënten. Bij een koppeling met andere acties zijn kostenverdelingen mogelijk.
Tijd:	Prioriteit 'middel'. Planvorming koppelen aan andere acties. Uitvoering is afhankelijk van het vinden van voldoende (externe) financiële middelen.

#### 3.2 De Nij-dam een belangrijkere rol geven als schakel

Inhoud:	De Nij-Dam wordt een belangrijke schakel tussen het gebied Neerwold, Damstee, 't Wold en Kaap Hoorn. De toegankelijkheid van de dam wordt verbeterd (met name verbreed). De acties bestaan concreet uit het technisch en financieel uitwerken van dit plan en, afhankelijk van de uitkomst, mogelijk realiseren.
Doel:	Uitbreiding van de wandelmogelijkheden, onder meer voor de bewoners van Ter Borch
Initiatiefnemer:	<i>Meersch</i> chap
Betrokkenen:	Eventueel externe deskundigen
Financiën:	Een quick-scan is nodig om de kosten van deze maatregel inzichtelijk te maken. De kosten zijn voor rekening van het <i>Meersch</i> chap.
Tijd:	Prioriteit 'middel'. Planvorming koppelen aan actie 3.1.

#### 3.3 Vaarverbinding van Paterswoldsemeer – Ter Borch - Leekstermeer

Inhoud:	Planvorming en zo mogelijk realisatie van een vaarverbinding (tevens schaatsverbinding en ecologische verbinding) vanaf het Paterswoldsemeer naar de nieuwe woonwijk Ter Borch en een doorkoppeling naar het Leekstermeer. De acties bestaan uit het doen van onderzoek (gewenste tracé, realisatiekosten en dergelijke), vervolgens zal een technische uitwerking volgen, met diverse betrokkenen (onder andere eigenaren van terreinen waar het tracé door zal gaan) zal overeenstemming bereikt moeten worden en vervolgens kan tot uitvoering worden overgegaan.
Doel:	Uitbreiding van de vaarrecreatieve en schaatsmogelijkheden
Initiatiefnemer:	<i>Meersch</i> chap
Betrokkenen:	Gemeente Tynaarlo, gemeente Noordenveld, provincies Groningen en Drenthe, diverse grondeigenaren, externe deskundigen met name natuurorganisaties teneinde de verbinding geschikt te maken als ecologische verbinding
Financiën:	De kosten voor de realisatie van de vaarverbinding, inclusief een ophaalbrug bij de Groningerweg, bedragen bij een sobere uitvoering naar verwachting circa f 3.000.000,-. Uitgangspunt is dat deze kosten worden meegenomen in de exploitatie van het plan Ter Borch of via andere externe financiële bronnen worden gedekt. Doorkoppeling naar het Leekstermeer kost inclusief

kunstwerken f 15.000.000,- extra. Het *Meersch* zal niet bijdragen in de kosten.  
 Tijd: Planvorming vindt bij voorkeur op korte termijn plaats maar is afhankelijk van het rond krijgen van de financiering. Realisatie kan op middellange termijn plaatsvinden.

#### 3.4 Realisatie van nieuwe vakantiewoningen

Inhoud: Na onderzoek van de gevolgen voor flora en fauna, planvorming en zo mogelijk realisatie van vakantiewoningen op de locatie Veurste Tocht. De acties bestaan uit communicatie met de gemeente Haren over het plan, het maken van een inrichtingsplan en een financiële raming, het aanpassen van het bestemmingsplan, het verder technisch uitwerken van het plan en de realisatie.  
 Doel: Vervangende kavels genereren voor vakantiewoningen die elders in het gebied door initiatieven van het *Meersch* verdwijnen.  
 Initiatiefnemer: *Meersch*  
 Betrokkenen: Gemeente Haren, eventueel externe deskundigen.  
 Financiën: In planfase kosten voor rekening van het *Meersch*. Voor het *Meersch* kan deze actie op langere termijn leiden tot extra inkomsten  
 Tijd: Prioriteit 'middel'. Planvorming en realisatie op middellange termijn.

#### 3.5 Ecologische verbinding In de Leegte

Inhoud: Als onderdeel van een natte ecologische verbinding vanuit het Drentsche Aa-gebied naar de Peizer- en Eeldermeden wordt hier een natte ecologische verbinding gerealiseerd. Eerst dient nadere planvorming hieromtrent plaats te vinden, waarbij goede afspraken met de eigenaar van het Elsburger Onland essentieel zijn, vervolgens zal een oplossing gevonden moeten worden voor de vakantiewoningen op de locatie In de Leegte en daarna kan tot uitvoering worden overgegaan.  
 Doel: Het Paterswoldsemeer nadrukkelijker onderdeel maken van het regionale ecologische systeem.  
 Initiatiefnemer: Natuurorganisaties en/of provincies, *Meersch*  
 Betrokkenen: *Meersch*, eigenaar Elsburger Onland, huurders "In de Leegte"  
 Financiën: Omvang van de kosten sterk afhankelijk van de specifieke maatregelen. Het *Meersch* zal in beginsel niet financieel bijdragen.  
 Indien het aantal vakantiewoningen op de locatie In de Leegte afneemt, is sprake van een kostenderving voor het *Meersch*.  
 Tijd: Middellange termijn, e.e.a. afhankelijk van externe financiële bronnen

## 8.6

### Acties deelgebied 4 - Meerweg/Friescheveen

#### 4.1 Maatregelen ter vergroting van de verkeersveiligheid van de Meerweg

Inhoud: Bij de uitritten verwijderen en snoeien van opgaand groen en verwijderen en verplaatsen van straatmeubilair ten einde de zichtbaarheid van het fietspad te vergroten.  
 Doel: Vergroten van de verkeersveiligheid.  
 Initiatiefnemer: *Meersch*  
 Betrokkenen: Ondernemers, eventueel aannemer  
 Financiën: Planuitwerking en uitvoering zo veel mogelijk in eigen beheer. De kosten zijn beperkt en komen voor rekening van het *Meersch*.  
 Tijd: Prioriteit hoog. Op korte termijn zullen de maatregelen worden genomen.

#### 4.2 Realisatie horecavoorziening bij De Lijte

Inhoud: Realisatie van een permanente horecavoorziening op de locatie De Lijte.  
 Doel: Vergroten van het horeca-aanbod voor recreanten, verhogen van de inkomsten voor het *Meersch*.  
 Initiatiefnemer: Ondernemer  
 Betrokkenen: *Meersch*  
 Financiën: Een beperkte verhoging van de inkomsten ten opzichte van de huidige situatie.  
 Tijd: Initiatieven van anderen worden afgewacht.

#### 4.3 Kwaliteitsverbetering locatie Helder

Inhoud: De locatie maakt momenteel een vervallen indruk. Een meer aantrekkelijke uitstraling is gewenst. Voorts is het gewenst dat deze locatie een functie krijgt die het gehele deelgebied versterkt. De actie bestaat concreet uit het voeren van overleg met de eigenaar over mogelijkheden om tot kwaliteitsverbetering te komen.  
 Doel: Meer aantrekkelijke uitstraling, versterking 'totaalproduct' Meerweg.  
 Initiatiefnemer: *Meersch*  
 Betrokkenen: Eigenaar  
 Financiën: In beginsel geen financiële bijdrage van het *Meersch*.  
 Tijd: Prioriteit hoog. Actie op korte termijn opstarten.

## 8.7 Acties deelgebied 5 - Oostoever

### 5.1 Realisatie van een wandel- en een fietspad door het agrarisch gebied

Inhoud:	De gewenste paden gaan over particulier terrein. Met de eigenaar van dit terrein zal overleg gevoerd moeten worden over de mogelijkheden voor realisatie van een wandel- en een fietspad door het agrarisch gebied. Indien de eigenaar bereid is mee te werken zal verdere planvorming en uiteindelijk realisatie plaatsvinden. Besloten is eerst nader onderzoek te doen naar de gevolgen voor met name de fauna (weidevogels) van deze ingreep.
Doel:	De mogelijkheden voor wandelaars en fietsers vergroten.
Initiatiefnemer:	<i>Meersch</i> ap
Betrokkenen:	Eigenaar van het terrein.
Financiën:	De kosten voor realisatie van het wandelpad bedragen naar verwachting circa f 42.000,-, uitgaande van een half-verhard pad van 1.400 m. De kosten voor het fietspad bedragen naar verwachting circa f 104.000,-, uitgaande van een schelpen-fietspad van 1.300 m. Voorts zijn er kosten verbonden aan het gebruik/verwerving van de grond. Kosten: P.M. De kosten zijn voor rekening van het <i>Meersch</i> ap en mogelijk subsidiënten.
Tijd:	Prioriteit 'middel'. Op middellange termijn zal deze actie worden genomen.

### 5.2 Ontwikkeling van Loksland

Inhoud:	Onderzoek naar de gevolgen voor flora en fauna van de eventuele realisatie van de hiernavolgende ingrepen. Op Loksland worden onverharde wandelpaden gerealiseerd, komt een tweede ontsluiting aan de zuidzijde van Loksland (via een dam), onderzocht wordt hoe bereikbaarheid van de scoutinggebouwen op Loksland door hulpdiensten onderzocht vergroot kan worden. Het plan zal bestaan uit een ontwerp, een financiële raming en een technische uitwerking. Vervolgens zal realisatie plaatsvinden.
Doel:	vergroten van de mogelijkheden voor wandelaars en vergroten van de veiligheid voor de scoutinggroepen.
Initiatiefnemer:	<i>Meersch</i> ap
Betrokkenen:	Rijkswaterstaat, scoutinggroepen
Financiën:	De planfase gebeurt in eigen beheer: geen meerkosten. Kosten in de planfase en in de uitvoeringsfase voor rekening van het <i>Meersch</i> ap. De kosten voor de realisatie van wandelpaden bedraagt circa f 20.000,-, uitgaande van 1.000 m onverhard pad. De kosten voor de realisatie van een dam bedragen circa f 2.500,-. Voor het rammen van de kosten van het verbeteren van de wegen voor hulpdiensten is een quick-scan noodzakelijk: P.M.
Tijd:	De prioriteit is niet hoog. Op middellange termijn zal deze actie worden genomen.

### 5.3 Realisatie kanopoloveld

Inhoud:	De kanovereniging wenst een kanopoloveld in de directe omgeving van de kanoboerderij aangezien de kanopolomogelijkheden in het Hoornsediëp matig zijn. Kiezen van de locatie, maken van een ontwerp en een technische uitwerking is nodig, daarna kan realisatie plaatsvinden
Doel:	Verbeteren van de kanopolomogelijkheden, verminderen van de overlast voor andere watersporters.
Initiatiefnemer:	Kanovereniging
Betrokkenen:	<i>Meersch</i> ap, eventueel externe deskundigen.
Financiën:	Kosten in de planfase en in de uitvoeringsfase voor rekening van de kanovereniging.
Tijd:	Wachten op initiatieven van de kanovereniging.

### 5.4 Realisatie van een natuurlijke oever aan de Lage wal

Inhoud:	Aan de Lage wal wordt de oever verbreed, door de oever in westelijke richting uit te breiden. Er wordt een natuurlijke oever gecreëerd met rietgordels en plasbermen. De acties bestaan uit het overleggen met mogelijke subsidiegevers, het maken van een plan (ontwerp, technische uitwerking) en vervolgens uit realisatie hiervan. De actie heeft een relatie met A.1.
Doel:	Verhoging van de landschappelijke en natuurlijke waarden en de belevingswaarde.
Initiatiefnemer:	<i>Meersch</i> ap
Betrokkenen:	Subsidiënten, eventueel externe deskundigen en eventueel natuurorganisaties.
Financiën:	De uitvoeringskosten van deze maatregel bedragen naar verwachting circa f 250.000,-. Deze kosten kunnen lager zijn indien voor ophoging grond van binnen het plangebied kan worden gebruikt ('werk-met-werk': mogelijk koppeling met actie 3.3). De plankosten bedragen circa f 15.000,-. Een deel van de kosten neemt het <i>Meersch</i> ap voor zijn rekening. Dit betreft de kosten die in verband met groot onderhoud aan de oevers reeds gereserveerd zijn. De extra kosten die voortkomen uit de specifieke, natuurlijke aanpak, zullen via subsidies moeten worden verkregen. Door een relatie te leggen met actie A.1 (beeld-kwaliteitsplan) zijn kostenvoordelen mogelijk.
Tijd:	Prioriteit 'middel'. De actie zal op middellange termijn vorm worden gegeven.

5.5 Aanpassen (verbreden) Molenpad

Inhoud:	Het fietspad wordt verbreed. Voor het pad wordt materiaal gebruikt met een natuurlijke uitstraling. Deze actie zal pas plaatsvinden op het moment dat actie 5.4 tot de wenselijkheid van aanpassen van het fietspad leidt of op het moment dat het huidige fietspad in fysieke zin niet meer voldoet.
Doel:	Verbeteren van de mogelijkheden voor recreatieve fietsers.
Initiatiefnemer:	<i>Meersch</i>
Betrokkenen:	Subsidiënten (indien vervroegde vervanging in kader van realisatie natuurlijke oever)
Financiën:	Kosten in de planfase en de uitvoeringsfase voor rekening van het <i>Meersch</i> en zo mogelijk subsidiënten. Uitgaande van een schelpenpad van 700 m lengte bedragen de aanlegkosten circa f 56.000,-.
Tijd:	Prioriteit laag. Moment van uitvoering afhankelijk van bovengenoemde factoren. Planontwikkeling en uitvoering samen met 5.4

5.6 Realisatie van extra steigers in de Hoornbocht

Inhoud:	In de Hoornbocht worden 5 à 10 extra steigers gerealiseerd. De acties bestaan uit het technisch en financieel uitwerken van dit plan en vervolgens uit realisatie.
Doel:	Verbeteren van de mogelijkheden voor vissers, zonniers en wandelaars en fietsers die even willen uitrusten.
Initiatiefnemer:	<i>Meersch</i>
Betrokkenen:	-
Financiën:	Kosten in de planfase en de uitvoeringsfase voor rekening van het <i>Meersch</i> . De kosten per steiger bedragen circa f 3.000,-.
Tijd:	Prioriteit 'middel'. De actie zal op middellange termijn vorm worden gegeven.

5.7 Maatregelen ter vermindering van de overlast door autoverkeer op de Hoornsedijk

Inhoud:	Het autoverkeer wordt van de Hoornsedijk geweerd, met uitzondering van bestemmingsverkeer en auto's met een ontheffing (zoals gehandicapten). Voor de auto's die op de dijk zijn toegestaan geldt een gereduceerde maximumsnelheid. Aan het begin van de Hoornsedijk (aan de zuidzijde) wordt een parkeerplaats gerealiseerd. Deze elementen worden in één plan geconcretiseerd. Dit plan wordt met de betrokkenen besproken en, na eventuele aanpassingen, uitgevoerd.
Doel:	Verhogen van de belevingswaarde en de verkeersveiligheid.
Initiatiefnemer:	<i>Meersch</i>
Betrokkenen:	Aanwonenden en verenigingen in dit deel van het gebied, gemeente Haren.
Financiën:	Kosten in de planfase en de uitvoeringsfase voor rekening van het <i>Meersch</i> . De kosten voor de realisatie van een parkeerplaats (half-verhard, 30 auto's) zijn afhankelijk van de te kiezen locatie: P.M.
Tijd:	Prioriteit hoog. Deze actie zal op korte termijn worden opgestart.

5.8 Kwaliteitsverbetering woonschepenlocatie

Inhoud:	Voeren van overleg met de bewoners van de in het Hoornsediep gelegen woonschepen over de wijze waarop tot een danige kwaliteitsverbetering kan worden gekomen en waarin garanties kunnen worden verkregen voor de duurzaamheid van de verhoogde kwaliteit.
Doel:	Verhogen van de belevingswaarde van dit deel van het plangebied.
Initiatiefnemer:	<i>Meersch</i>
Betrokkenen:	Woonschepenbewoners
Financiën:	wordt in overleg meegenomen
Tijd:	Prioriteit is hoog. Dit is een lopende actie.

5.9 Natuur- en milieu educatie

Inhoud:	Aan de oostzijde van het plangebied, maar ook elders, zijn belangrijke natuurlijke en landschappelijke waarden aanwezig die zich lenen voor activiteiten op het gebied van natuur- en milieu-educatie.
Doel:	Verhogen van de kennis over natuur en milieu en daardoor het vergroten van het draagvlak voor natuur- en milieubescherming.
Initiatiefnemer:	Natuurorganisaties (met name IVN)
Betrokkenen:	Ondernemers, scholen, eventueel het <i>Meersch</i> en eventueel anderen.
Financiën:	Kosten niet voor rekening van het <i>Meersch</i> .
Tijd:	Wachten op initiatieven van anderen.

5.10 Terugdringen geluidsoverlast verkeer A28

Inhoud:	Het onderzoeken van mogelijkheden tot het treffen van geluidswerende maatregelen langs de A28
Doel:	Terugdringen geluidsoverlast A28
Initiatiefnemer:	<i>Meersch</i> Paterswolde
Betrokkenen:	Rijk en provincie
Financiën:	uitvoering is afhankelijk van externe financiering (subsidies)
Tijd:	Prioriteit middel.

## 8.8 Acties deelgebied 6: Water en eilanden

### 6.1 Realisatie van extra aanlegsteigers op de eilanden

Inhoud:	Realisatie van 3 à 5 extra aanlegsteigers op de eilanden. De acties bestaan uit het technisch en financieel uitwerken van dit plan en vervolgens uit realisatie.
Doel:	Verbeteren van de mogelijkheden voor de watersport.
Initiatiefnemer:	<i>Meersch</i> ap.
Betrokkenen:	-
Financiën:	Kosten in de planfase en de uitvoeringsfase voor rekening van het <i>Meersch</i> ap. De kosten per steiger bedragen circa f 3.000,-.
Tijd:	Prioriteit 'middel'. De actie zal op middellange termijn vorm worden gegeven.

### 6.2 Realisatie van een steiger voor gehandicapte watersporters

Inhoud:	Realisatie van één aanlegsteiger voor gehandicapten op een van de eilanden. Een eerste deelactie is het onderzoeken van de subsidiemogelijkheden voor deze actie. Indien er subsidietoezeggingen zijn zullen vervolgacties genomen worden. Deze acties bestaan uit het technisch en financieel uitwerken van dit plan en vervolgens uit realisatie.
Doel:	Verbeteren van de recreatieve mogelijkheden voor gehandicapte watersporters.
Initiatiefnemer:	<i>Meersch</i> ap.
Betrokkenen:	Organisatie die gehandicapte watersporters in het plangebied onderdak verleent (Humanitas), subsidiënten.
Financiën:	De kosten bedragen circa f 5.000,-, uitgaande van een verbrede steiger zonder verdere aanpassingen. Deze kosten zijn voor rekening van het <i>Meersch</i> ap en zo mogelijk van subsidiënten.
Tijd:	Prioriteit 'middel'. Uitvoering op middellange termijn.

### 6.3 Uitpompstations vuilwater

Inhoud:	Het lozen van vuilwater vanaf boten op het meer is ongewenst. Steeds meer boten hebben een vuilwatertank aan boord. Twee of drie locaties waar vuilwater vanuit de tanks kunnen worden uitgepompt zijn gewenst.
Doel:	Vervuiling van het meer tegengaan.
Initiatiefnemer:	<i>Meersch</i> ap
Betrokkenen:	Ondernemers, subsidiënten
Financiën:	Het <i>Meersch</i> ap, en indien gekoppeld aan een haven de ondernemers, dragen zorg voor de financiën. Tevens wordt een bijdrage van subsidiënten gevraagd. Er wordt hiertoe aansluiting gezocht bij landelijke projecten op dit gebied (Pilot-project in kader van Beleidsagenda Milieu, toerisme en recreatie). Kosten voor het <i>Meersch</i> ap: P.M.
Tijd:	Prioriteit 'middel'. De actie zal op korte termijn worden opgestart.

## 8.9 Acties in de tijd

Tot slot van dit hoofdstuk wordt in deze paragraaf en overzicht gegeven van alle acties. Aangegeven is op welke termijn het *Meersch*ap de actie zal starten. Ook is aangegeven welke kosten deze actie voor het *Meersch*ap naar verwachting met zich meebrengt. Indien mogelijk zijn de financiën gespecificeerd. Daar waar geen bedragen bekend zijn is dit met P.M. aangegeven. Daar waar een actie tot inkomsten leidt voor het *Meersch*ap maar de hoogte van de inkomsten onbekend is, is dit met een + aangeduid. Indien een actie geen kosten of baten voor het *Meersch*ap met zich meebrengt is dit met een 0 aangeduid. Bij het plaatsen van de acties in de tijd, is een onderscheid gemaakt in vier categorieën: acties die worden opgestart binnen één jaar, tussen één en vijf jaar, over meer dan vijf jaar en acties waarvan de start afhankelijk is van initiatieven van anderen. Bij het plaatsen in de tijd is uitgegaan van de start van de actie. Uiteraard is met de afronding van de actie veelal meer tijd gemoeid. Zo geldt bijvoorbeeld voor actie 3.4, de realisatie van recreatiewoningen, dat de eerste stappen in het jaar 2000 zullen worden gezet, maar dat de daadwerkelijke realisatie pas enkele jaren later mag worden verwacht. Zo is onder andere een aanpassing van het bestemmingsplan noodzakelijk om woningbouw hier mogelijk te maken.

**Actie opstarten binnen één jaar**

- A.1 Meer variatie in natuurlijke terreingedeelten (*f* 30.000,- à *f* 35.000,- + uitvoeringskosten)
- A.2 Organisatievorm (P.M.)
- A.3 Bijeenkomst gebruikers (0)
- A.4 Kostenverdeling (0)
- A.5 Nauwere contacten eigenaren Friescheveen en Elsburger Onland (0)
- 2.1 Verbetering van de voorzieningen Hoornseplas (Gereserveerd)
- 2.2 Herinrichting groengebied bij Hoornseplas, aansluiten bij Ter Borch (0)
- 3.3 Realisatie vaarverbinding naar Ter Borch - Leekstermeer(0)
- 4.1 Maatregelen bij inritten Meerweg (P.M.)
- 5.7 Aanpakken autoverkeer Hoornsedijk/realisatie parkeerplaats (P.M.)
- 5.8 Kwaliteitsverbetering woonschepenlocatie (0)
- 6.4 Uitpompstations vuilwatertanks (P.M.)

**Actie opstarten binnen één à vijf jaar**

- A.6 Opstellen veiligheidsplan (0)
- 1.1 Versterking van de gehele strook van de Gasthuiskade tot Kaap Hoorn (+)
- 1.3 Lantaarnpalen Kaapse baan (0)
- 3.1 Herinrichting van het gebied Neerwold, Damstee, 't Wold (*f* 290.000,-, mogelijk subsidies)
- 3.2 De Nij-dam een belangrijkere rol geven als schakel (P.M.)
- 3.4 Realisatie van nieuwe vakantiewoningen (+)
- 4.3 Kwaliteitsverbetering locatie Helder (0)
- 5.1 Wandel- en fietspad agrarisch gebied (*f* 146.000,- + verwervingskosten, mogelijk subsidies)
- 5.2 Ontwikkeling Loksland (*f* 22.500,- + kosten verbeteren wegen)
- 5.4 Realisatie van een natuurlijke oever aan de Lage (*f* 265.000,-, mogelijk subsidies)
- 5.5 Aanpassen molenpad (in samenhang met 5.4)(*f* 56.000,- vervangingsinvesteringen)
- 5.6 Extra steigers in de Hoornerbocht (*f* 15.000,- à *f* 30.000,-)
- 6.1 Extra steigers op de eilanden (*f* 9.000,- à *f* 15.000,-)
- 6.2 Gehandicapten-steiger (*f* 5.000,-)

**Afhankelijk van initiatieven van anderen**

- 1.2 Horeca-gelegenheid op Kaap Hoorn (0)
- 1.5 Jachthaven in de Zwanenhals (+)
- 3.6 Ecologische verbinding In de Leegte (0)
- 4.2 Horeca-gelegenheid bij De Lijte (+)
- 5.3 Realisatie kanopolveld (0)
- 5.9 Natuur- en milieu-educatie (0)

**8.10 Contact met derden**

In dit beleidsplan is een groot aantal beleidsvoornemens weergegeven. Voor de realisatie van veel van deze voornemens is de medewerking van andere partijen noodzakelijk: van overheden, ondernemers, grondeigenaren et cetera. Daar waar plannen direct de belangen van derden raken zullen dezen nadrukkelijk bij de planuitwerking worden betrokken. Dit geldt in het bijzonder voor plannen die niet passen binnen de bestaande ruimtelijke kaders, zoals het bestemmingsplan. Het *Meersch* hecht er aan om deze plannen in goed contact met de betreffende gemeenten en in alle zorgvuldigheid vorm te geven.

## 9 Literatuurlijst

- Arcadis Heidemij Advies, 1999  
Recreatieve stad Groningen, visie op de stedelijke recreatie voor de stad Groningen, deelopdracht A
- Bugel Hajema, 1999  
Bestemmingsplan Ter Borch, Gemeente Zuidlaren
- BVR, 1996  
Regiovisie Groningen-Assen 2030
- CBS, 1997  
Dagrecreatie 1995/'96
- Coördinatie-overleg Beleidsagenda Milieu, Toerisme en Recreatie, 1998  
Beleidsagenda Milieu, Toerisme en Recreatie, Den Haag
- Gemeente Groningen, 1998  
Watergang, Structuurschets voor het openbaar water
- Gemeenten Haren-Zuidlaren, 1998  
Bestemmingsplan Paterswoldsemeer
- Grontmij, 1980  
Herijking hoofdzakenplan *Meersch* Paterswolde
- Grontmij, 1969  
Hoofdzakenplan recreatieve ontwikkeling *Mersch* Paterswolde
- Instituut voor Service Management, 1993  
Paterswoldsemeer, Omvang en structuur van het bezoek
- Landinrichtingscommissie Haren, 1999  
Herinrichting Haren, Ontwerpplan
- Langbroek, A.J.M. / Stichting Otterstation Leeuwarden, 1994  
Een ecologische infrastructuur tussen Drentsche Aa en Gouw (Leekstermeer) voor otter en ringslang
- Meersch* Paterswolde, 1999  
Verslag 'Gedachten-uitwisseling' 19/05/99
- Meersch* Paterswolde, 1999  
Jaarverslag 1998
- Meersch* Paterswolde, 1999  
Jaarrekening 1998
- Meersch* Paterswolde, 1998  
Jaarrekening 1997
- Meersch* Paterswolde, 1997  
Jaarrekening 1996
- Ministerie van Economische Zaken, 1994  
Ruimte voor Economische Activiteit, Toerisme en Recreatie

Ministerie van Economische Zaken, 1990  
Ondernemen in Toerisme

Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, 1993  
Kiezen voor Recreatie, Beleidsnota Openluchtrecreatie 1992 - 2010

NRIT, 1999  
Tendrapport toerisme 1998/'99

'Oranjewoud', 1998  
Ontwikkelingsmogelijkheden Wythmenerplas in relatie tot de stadsrand van Zwolle, Pilot-  
project in het kader van ROEB

Provincie Drenthe, 1998  
Provinciaal Omgevingsplan

Provincie Drenthe, 1993  
Drenthe, natuurlijk actief. Het beleid voor toerisme en recreatie in Drenthe tot het jaar 2000.

Provincie Groningen, 1994  
Toeristisch Groningen op weg naar 2000

Provincie Groningen, 1994  
Streekplan Provincie Groningen

Stuurgroep Regio Groningen-Assen 2030, 1999  
Regiovisie Groningen-Assen 2030, Van visie naar uitwerking

## **Bijlage 1: Gesprekspartners en deelnemers workshop**

### **Interviews portefeuillehouders gemeenten**

Gemeente Groningen:

wethouder de heer H. Pijlman

Gemeente Haren:

burgemeester mevrouw N.E. Gerritsma

Gemeente Zuidlaren:

wethouder de heer H. Frieling, tevens aanwezig ambtenaar recreatie de heer F.J. Slieker

### **Deskundigenoverleg**

Ministerie LNV, Regio Noord

Mevrouw M. Laurier-Gras

Dienst Landelijk Gebied

De heer W. Boetse

Provincie Groningen

Dienst Ruimte en Milieu

De heer P. van der Ploeg

Provincie Groningen

Sectie recreatie en toerisme

De heer Ebbers

Provincie Drenthe

Sectie recreatie en toerisme

De heer R. van der Poel

Provincie Drenthe

Afdeling Ruimtelijk Beleid

De heer A. van de Nadort

Gemeente Haren

De heer A. Keuning

Gemeente Zuidlaren

De heer F.J. Slieker

Gemeente Groningen

Afdeling OCSW

De heer J. Rake

Gemeente Groningen

Afdeling R.O./E.Z.

De heer J. van de Bospoort

*Meersch* Paterswolde

De heer W. Veen

De heer K. van Lubek

De heer G. Schalkoort

### **Overige gesprekken**

De heer W. Veen en de heer K. van Lubek, *Meersch* Paterswolde

Mevrouw S.S. Weistra, Gemeente Groningen, Afdeling OCSW, Ontvanger van het *Meersch*.

## **Bijlage 2: Hoofdpijnen uit het deskundigenoverleg**

### **Huidige situatie**

Het is een heel mooi gebied. Als je veranderingen wilt aanbrengen, kijk dan uit wat je weggooit.

### **Relatie stad en meer**

Het contrast tussen het stedelijke deel en het meer landelijke deel van het gebied mag groter worden. Zaken verheven. De omgeving van de Zwanenhals, de Riepe en de Gasthuiskade is te keurig, onvoldoende stads. Horeca, een jachthaven, bootjesverhuur, een schip om op te dansen, dit zijn enkele ideeën om dit te wijzigen. Ook 's winters moet hier meer leven zijn. Je zou meer specifieke milieutjes moeten creëren. Het landelijke deel moet ook echt landelijk zijn: Nederlands natuurlijk. Dit betekent bijvoorbeeld dat je hier geen kekke bankjes plaatst.

### **Vaarverbinding en ecologische verbinding en ontwikkeling watersport**

Door het terugdringen van de landbouw komt het Paterswoldsemeer in een groot natuurgebied te liggen. Het Paterswoldsemeer is een onderdeel van een groot watersysteem met zowel ecologische als recreatieve aspecten. Het creëren van een doorgaande vaarverbinding van het Leekstermeer via het Paterswoldsemeer naar het Zuidlaardermeer is een optie. Niet iedereen is hier voorstander van. De provincie Drenthe heeft ernstige bedenkingen bij een dergelijke verbinding. Zij wil de differentiatie tussen de meren behouden. Bovendien, om meer boten op het Leekster- en Zuidlaardermeer te krijgen is een herstructurering noodzakelijk. Drenthe is niet bereid hiervoor geld beschikbaar te stellen. Wettelijke bepalingen (vogelrichtlijn) staan een verdere ontwikkeling van de watersport op het Leekster- en Zuidlaardermeer overigens in de weg. Het is de vraag of het bedienen van doorgaande watersporters wel de functie is van het Paterswoldsemeer. Misschien kan het meer beter de mensen die in de omgeving wonen of komen wonen, bedienen.

Een verbinding tussen het meer en Ter Borch is gepland. Deze verbinding zal, zo is het plan, bij In de Leegte worden gemaakt.

Het is gewenst om het bestaande sluisje bij het Paterswoldsemeer niet aan te passen. Meer boten is niet direct een probleem, grotere boten zijn echter ongewenst.

Het aantal boten met een ligplaats op het meer (circa 1.400) is hoog, maar de boten worden relatief weinig gebruikt zodat het op het meer zelden te druk is. Het weinige gebruik is overigens niet nieuw. Het is altijd een echt weekend-meer geweest.

Mensen die fanatiek willen zeilen gaan niet naar het Paterswoldsemeer. Je kunt hen niet bieden wat zij zoeken. Daarom: nadrukkelijk kiezen voor andere groepen. En dat zijn mensen die willen spelevaren. Het is dus een meer met een duidelijke stedelijke functie.

### **Woonwijken**

Bij Ter Borch en Piccardthof komen in totaal circa 1.750 woningen. Dit heeft zeker invloed op de plas. Met name het dagelijks gebruik, bijvoorbeeld voor een ommetje, zal toenemen. De invloed op bijvoorbeeld het strandbezoek zal minder groot zijn. In vergelijking met het grote verzorgingsgebied betekenen de nieuwe wijken geen drastische toename. In de toekomst zal de woningbouw mogelijk echter verder doorzetten, ook aan de zuid- en oostzijde van het meer. Daarbij gaat het mogelijk nog eens om duizenden woningen. De invloed is dan wel groot.

### **Veranderde voorkeuren**

Steeds meer zonniers en zwemmers kiezen voor de oostzijde. Dit heeft meerdere oorzaken:

- Zonnen en zwemmen is minder dan in het verleden een activiteit die je de hele dag doet. Veel gebruikers van de oostzijde combineren een fietstocht met even zitten en eventueel zwemmen;
- Het betaald parkeren bij de Hoornseplas is een nadeel. Met name omdat er geen gedifferentieerd tarief is. En dat terwijl mensen vaak maar kort willen blijven.
- Mensen met honden kunnen op de stranden van de Hoornseplas niet terecht.
- Met name het oudere publiek zoekt liever de relatieve rust op.

Om deze zonniers en zwemmers te bedienen kan overwogen worden om meer oevers en enkele eilandjes voor hen toegankelijk te maken en om meer steigers te maken.

### **Horeca**

De horecagelegenheden aan de Meerweg zijn vaak gesloten. De vraag naar horecavoorzieningen (met name in de vorm van terrassen) is groot, het aanbod is beperkt. Het ontbreekt sommige ondernemers aan professionalisme. Diverse horecagelegenheden hebben een sobere uitstraling. Meer allure is gewenst. Het *Meersch* kan weinig bijdragen aan de kwaliteitsverbetering van de horeca. Ondernemers moeten dit zelf doen. Concurrentie is voor hen de beste stimulans. Aan de andere kant: er zitten genoeg voorzieningen.

Verbeteren van de bestaande voorzieningen ligt misschien meer voor de hand dan uitbreiden van het aantal. Samenwerking kan helpen om de horecavoorzieningen te verbeteren, mits de ondernemers willen samenwerken. Overigens zijn er enkele ondernemers die wel goed bezig zijn.

De Meerweg is van oorsprong sterk verbonden met de watersport. Een optie zou zijn om die relatie te versterken. Bijvoorbeeld door met name mensen naar de horeca te trekken die iets met de watersport hebben en niet 'een tweede Grote Markt' worden.

### **Verblijfsrecreatie**

De Oude Badweg straalt een lage kwaliteit uit. In de gebieden die in erfpacht zijn uitgegeven kan getracht worden openbare wandelpaden te realiseren, in ruil voor medewerking aan bepaalde maatregelen. Permanente bewoning dient te worden voorkomen. De gemeente Haren heeft het Paterswoldsemeer als pilot-gebied aangegeven voor haar handhavingsbeleid.

### **Wandelen en fietsen**

Fietsen langs de Meerweg is niet aantrekkelijk. Een alternatief kan zijn om het pad te verleggen naar het Friescheveen. Bijvoorbeeld onder aan de dijk of over de dijk.

Steeds vaker ontstaan conflicten tussen skaters en fietsers en wandelaars.

Het is wenselijk dat aan de oostzijde van het gebied de mogelijkheden voor wandelen en fietsen vergroot worden. De Hoornsedijk zou autovrij moeten worden. Er zou een parkeerplaats aan de zuidzijde gemaakt kunnen worden. Er dient wel aandacht te zijn voor ouderen en gehandicapten.

### **Veiligheid en toezicht**

Het is beter om de veiligheid te vergroten door slimme inrichtingsmaatregelen te nemen dan door vaker politie te laten surveilleren. Voorbeelden zijn het realiseren van woningen (met een goede uitstraling) nabij het naaktstrand en de realisatie van een beheerderswoning in een 'probleem-gebied'. Aan de andere kant wordt opgemerkt dat niet private gebieden maar openbare gebieden, waar geregeld mensen komen, een goede waarborg voor toezicht zijn.

### **Wat ik eigenlijk zou willen is...**

- Restauratie van de vloot met houten roeiboortjes bij het Friescheveen.
- Een tijdje op een onbewoond eiland in het meer wonen.
- De dijk langs het Friescheveen nadrukkelijker een functie geven binnen 'een rondje meer'.
- Er moeten rommelige gebiedjes blijven. Niet alles netjes inrichten.
- Het gebied moet beheerbaar blijven.
- Het is jammer dat de speeltuin en het doolhof aan de Groningerweg niet meer bestaan.
- De omgeving van de Zwanenhals verlevendigen.
- Een structureel budget om vakantiewoningen uit te kopen, met name bij 'In de Leegte'.
- De natuurlijke waarden behouden en versterken maar vooral ook de recreatie behouden op dit meer.
- Een fietsverbinding van het Friescheveen naar Loksland
- Als er ijs ligt: op tijd vegen en zorgen voor een koek en zopie-tent.
- Realisatie van een paviljoen/horecagelegenheid op het water
- Parkeerproblemen aan de Meerweg oplossen, bijvoorbeeld door middel van een drijvend ponton dat neergelegd wordt bij de horecagelegenheid waar het op dat moment druk is.

### **Bijlage 3: Knelpunten en ideeën genoemd in de brainstormbijeenkomst**

#### **Watersport**

- De kanovereniging wenst een kanopoloveld.
- Sanitaire voorzieningen op de eilanden.
- Er is ruimte voor meer boten op het meer.
- Behoeft aan voorzieningen voor gehandicapten (onder andere aanlegsteigers).
- Waterskiën zoneren in de tijd.
- Regels stellen ten aanzien van zelflozende toiletten van boten.
- Het meer moet goed op diepte blijven.
- Zeeverkenner willen een goede eigen plek, liefst aan het meer, eventueel op Loksland.
- Geregelde controle van de kwaliteit van het zwemwater. Met name algen vormen een probleem.
- De oostoever kalft af. Gevolg hiervan is dat de haven van VWDTP dichtslibt.

#### **Dagrecreatie, natuur en landschap**

- Sanitaire voorzieningen langs de oevers, bijvoorbeeld bij het Scandinavisch dorp en aan de oostzijde van het meer.
- Sanitaire voorzieningen zijn op zondag vaak gesloten.
- Voorkomen van houseparty's op eilanden.
- Garanties dat het parkeren aan de Meerweg gratis blijft.
- Bij een eventuele toename van evenementen waken voor geluidsoverlast.
- Invoer van betaald parkeren heeft tot een verplaatsing geleid. Terugdraaien mogelijk?
- Verplaatsen van het fietspad naar een locatie iets verder van de weg bij de inrit van het Scandinavisch Dorp.
- Meer evenementen gewenst, met name evenementen die een relatie met het meer hebben.
- Openlucht-beeldenmuseum op land en water.
- Auto's weren van de Hoornsedijk.
- Hoornsedijk: duidelijkheid naar publiek wie er wel met de auto over mag en wie niet en tot waar wel en waar niet.
- Autosnelheid op Hoornsedijk tot fietssnelheid beperken.
- Horeca-ondernemers aan de Meerweg dienen hun openingstijden beter op elkaar af te stemmen. Op maandag is alles gesloten.
- Visstand is eenzijdig (veel brasem). Discussie over het feit of vissers dit erg vinden.
- Vissen in oud vaarwater tegengaan.
- Skaten is een nieuwe activiteit die geen kortdurende trend zal blijken. Voorzieningen voor maken: scheiden van wandelaars gewenst.
- Aan de westzijde kan rond gefietst worden via een fietspad, op een klein stukje bij het Scandinavisch Dorp na. Hier een fietspad creëren.
- Bij de Paalkoepel de parkeerplaats verplaatsen en het fietspad langs de slootkant maken.
- De parkeerplaats bij de Paalkoepel en de Rietschans vergroten en het fietspad naar de andere zijde van de Meerweg verplaatsen.
- Het fietspad langs de Meerweg is gevaarlijk. Auto's die van de (horeca-)voorzieningen komen rijden meteen het fietspad op. Idee: verplaats het fietspad en maak hier een wandelboulevard.
- Bij de ingang van de zuidwesthoek vraagt de verkeersveiligheid voor fietsers aandacht.
- Een duidelijkere zonering op land en water is gewenst.
- Voorkomen dat het coulissenlandschap dichtgroeit.
- Vruchtbomen planten.
- De oostzijde rustig houden. Hier geen evenementen.
- Flexibel omgaan met betaald parkeren. Prijs afhankelijk maken van de drukte.
- Op bepaalde wegen mogen auto's komen terwijl het geen openbare weg is. Het is onduidelijk welke regels hier gelden.
- 's Winters de waterstand niet verlagen. Dit tast de steigers aan.
- Uitbreiden van de hotelcapaciteit aan de Meerweg.

### **Verblijfsrecreatie en wonen**

- Niet meer verblijfsrecreatie erbij.
  - Enige uitbreiding van verblijfsrecreatie kan, indien de openbaarheid van de oevers gewaarborgd blijft.
  - Permanent bewonen van recreatie-objecten zou toegestaan moeten worden. De criminaliteit wordt hierdoor tegengegaan.
  - Er is veel onzekerheid omtrent de toekomst van In de Leegte. De bewoners willen zekerheid, erfpacht, eventueel permanent wonen en riolering.
  - De gemeentelijke heffingen voor recreatiewoningen zijn voor de verschillende gemeenten anders. Gelijk trekken gewenst.
- 
- De vereniging Mannewiek heeft problemen omtrent de kosten van waterverbruik en het doorberekenen daarvan aan de leden.
  - Op de woonboten wordt permanent gewoond. Dit betekent rechtsongelijkheid.
  - Woonboten maken de oevers niet toegankelijk voor anderen. Dit is ongewenst.
  - Geen uitbreiding van het aantal woonboten.
  - Er zijn geen goede regels voor zelfwerkzaamheid rond de vakantiewoningen.

### **Promotie en samenwerking**

- Het meer moet vanaf de rijksweg bewegwijzerd worden.
- Individuele voorzieningen, zoals de waterfietsverhuur, bewegwijzeren.
- Ondernemers werken nauwelijks samen, behalve bij evenementen.
- De besluitvorming van het *Meerschap* moet opener, bijvoorbeeld door jaarlijks een avond als deze te houden.

### **Veiligheid en toezicht**

- Er moet meer politie op en om het meer zijn, met name in drukke weekends.
- De Kaapse baan dient beter verlicht te worden.
- De Hoornsedijk dient beter verlicht te worden.
- De wegen naar de scoutinggebouwen op Loksland zijn moeilijk begaanbaar. Voor ziekenauto's e.d. een probleem.
- Het hekwerk langs de Hoornsedijk wordt soms met prikkeldraad hersteld. Dit is ongewenst.
- Een veiligheidsplan is gewenst.
- Voor hulpdiensten is het lastig om schaatsers te helpen.

## Bijlage 4: Knelpunten en ideeën genoemd door natuurorganisaties

Hierbij een opsomming van knelpunten en ideeën zoals deze door natuurorganisaties in schriftelijke reacties zijn genoemd. De reacties zijn afkomstig van:

- IVN Groningen Haren
  - IVN Eelde-Paterswolde
  - Afifauna Groningen
  - Stichting Otterstation Nederland
  - Milieufederatie Groningen
- 
- Het gebied kent (verrassend) hoge natuurwaarden. In het beleidsplan dienen de natuurbelangen nadrukkelijk aandacht te krijgen.
  - Aanleg van natuurlijke oevers, met name een verbreding van de oevers is gewenst. De aanleg van grotere rietgordels en plasbermen voegen veel toe aan de variatie aan biotopen. Hoge beschoeiingen zijn uit ecologisch opzicht ongewenst. Daar waar de natuurwaarden hoog zijn dienen dit soort beschoeiingen voorkomen te worden. Dit geldt bijvoorbeeld voor het gebied In de Leegte.
  - Aanleg van een schelpenbank in het meer of aan de oever en handhaving van de rust in de directe omgeving ervan is gewenst, zulks ten behoeve van visdieven.
  - Bootjes en surfers blijven weren van de Hoornseplas zodat watervogels deze plas als rust- en fourageergebied kunnen blijven gebruiken.
  - In de wintermaanden geen activiteiten organiseren op de Hoornseplas, zulks ten behoeve van de rust van watervogels.
  - Huidige waterkwaliteit verder verbeteren. Het Paterswoldsemeer uitsluitend met de Drentse Aa en/of het watersysteem van de Peizermeden verbinden indien de waterkwaliteit van het meer hier niet onder lijdt.
  - Streven naar meer natuurlijke fluctuaties van het waterpeil.
  - Meer waterplanten.
  - Omvormen van het schiereiland Nije Leegte tot een eiland dat als rustig broedgebied kan fungeren.
  - Maken van biologische inventarisaties door het *Meerschop* (eventueel ook: evaluatie advies Wageningse werkgroep Vegetatie uit 1986)
  - Geen verdere bebouwing in het Meerschapsgebied.
  - Meer doen aan natuur- en milieu-educatie.
  - Realiseren van een waterverbinding tussen het Friescheveen en het Paterswoldsemeer.
  - Realiseren van een tunnel voor met name zoogdieren tussen polder het Oosterland en het zuid-oostelijke deel van deelgebied 5.
  - Maatregelen nemen om een ecologische verbinding tussen het Zuidlaardermeer en het Leekstermeer mogelijk te maken. Voor het Meerschapsgebied betekent dit concreet:
    - In ecologische zin koppelen van In de Leegte met het Elsburger Onland, middels enkele forse faunapassages in de Groningerweg.
    - In ecologische zin koppelen van het Friescheveen met In de Leegte, middels een faunapassage aan de westzijde van de Meerweg.
    - Aanleggen van faunapassages aan de oostzijde van de Meerweg.
    - Realisatie van natuurvriendelijke oevers, met bredere stroken vegetatie. Gedacht wordt aan: locatie ten noorden van In de Leegte, palissandenrand aan de oostzijde van het meer, de van stortsteen voorziene oevers en Dubbeltjesland.
    - Het weidegebied ten zuidoosten van het Paterswoldsemeer-gebied tot rustgebied met natuur ontwikkelen.
    - Enkele eilanden, alsmede het schiereiland Nije Leegte, als rustgebied/stepping stone inrichten.
    - Diverse maatregelen nemen zodat de Woldslot als ecologische verbindingzone kan fungeren.
    - Verbeteren van de waterkwaliteit onder andere door bredere natuurvriendelijke oevers met moerassige gedeelten te creëren en door vermindering van toevoer van water vanuit het Noord Willemskanaal.

## Bijlage 5: Knelpunten en ideeën genoemd door derden

Naar aanleiding van een advertentie in het Nieuwsblad van het Noorden, waarin mensen is gevraagd om hun ideeën met betrekking tot het Paterswoldsemeer-gebied op papier te zetten en toe te zenden is een aantal schriftelijke reacties binnengekomen bij het *Meerschap*. Daarnaast hebben mensen gereageerd naar aanleiding van een schriftelijke uitnodiging en naar aanleiding van de brainstormbijeenkomst. Hierbij een opsomming van knelpunten en ideeën zoals deze door derden in schriftelijke reacties zijn genoemd. Reacties zijn binnengekomen van:

- Vereniging De Hoornsche Dijk
  - Ir. Th. L. Steenbergen
  - Fietzersbond Enfb (afd. Groningen)
  - G.R. Posthuma
  - K. Brouwer
  - Stichting de Harense Padvinderij
- 
- Realisatie van vakantiewoningen op de locatie Veurste tocht.
  - Ophogen van het pad naar de vakantiewoningen bij Zomersbuiten en de Kreek.
  - Kritische houding aannemen ten aanzien van evenementen.
  - Verbieden van autoverkeer op de Hoornsedijk, met uitzondering van (noodzakelijk) bestemmingsverkeer en aanwonenden.
  - Niet alleen de gebieden die in het bestemmingsplan als natuurgebied zijn aangemerkt, maar ook de andere plaatsen waar natuurwaarden aanwezig zijn dienen in het beleidsplan voldoende aandacht te krijgen.
  - Handhaven van de huidige recreatieve zonering aan de oost- en noordoostzijde van het plangebied.
  - Geen uitbreiding van woon- of recreatiefuncties tussen het meer en het Noord Willemskanaal.
  - Overwegen van het herstel en behoud van zwetsloten langs de Hoornsedijk.
  - Bewaking van de waterkwaliteit in het gehele Meerschapsgebied (inclusief Hoornsediepje en de poldersloten).
  - Herstel van de schelpengrot in de zuidwest-hök. Dit cultuurhistorische element is een aantal jaren geleden onder de grond gewerkt.
  - Een actievere rol van het *Meerschap* in vorstperioden: langs het meer aangeven of het ijs reeds sterk genoeg is, veilige routes uitzetten, wakken goed markeren, banen vegen, langlaufloipes maken en dergelijke.
  - Twee van de vier padvinderij-clubhuizen op Loksland zijn voor hulpdiensten slecht bereikbaar. De bestaande halfverharding op de dijk kan worden doorgetrokken.
  - Een initiërende, coördinerende en ondersteunende rol van het *Meerschap* gericht op de verwijdering van alle asbesthoudende bouwmaterialen in Meerschapsgebied.
  - Voor afrasteringen langs wegkanten niet, of zo weinig mogelijk, gebruik maken van prikkeldraad.
  - Door (ouders van) scoutingleden en door vissers wordt geparkeerd langs de kanaaldijk. Dit leidt tot gevaarlijke situaties. Dit kan worden voorkomen door de kapotte slagboom te vervangen door een afsluitbaar paaltje waarvan de scoutinggroepen een sleutel hebben en door de aanleg van een parkeerplaats aan de oostzijde van het Hoornsediep, ter weerszijden van de 'dam'.